

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน :
กรณีศึกษาวิชารัฐวิทยาลัย

คณะผู้วิจัย

ทีศนา	แชนมณี	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์พันธ์	เดชะคุปต์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วรวรรณ	เหมชะญาติ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อรชา	คุณานันท์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธนาธิป	พรกุล	ข้าราชการบำนาญ

คณะผู้ช่วยวิจัย

สุริน คล้ายรามัญ
วิณา กิวยสมบูรณ์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
โครงการเบื้องต้น เรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน :
กรณีศึกษาชีราวุธวิทยาลัย

คณะผู้วิจัย

ทีศนา	แซมมณี	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์นธ์	เดชะคุปต์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วรวรรณ	เหมชะญาติ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อรชา	ตุลนันท์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชนาธิป	พรกุล	ข้าราชการบำนาญ

คณะผู้ช่วยวิจัย

สุริน คล้ายรามัญ
วิณา ก้วยสมบูรณ์

วันที่.....
เลขทะเบียน.....
เลขเรียกเก็บเงิน.....

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
โครงการเบื้องต้น เรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542

ศูนย์ 4 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์
เลขที่ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10400
Tel. 298-0155 โทรสาร 298-0476
Home page : <http://www.trfor.th>
E-mail : trfor@trfor.th



คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการย่อยของโครงการวิจัยหลักเรื่อง “ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ได้มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง กับกลุ่มโรงเรียนปกติซึ่งยังดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปตามปกติที่เคยทำมา ยังไม่มีการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน หรืออาจมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง แต่ยังไม่เกิดผลสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนเพียงพอ การศึกษาพหุกรณีนี้มุ่งให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสำคัญๆ ที่สามารถใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหา / อุปสรรคและความต้องการต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในกลุ่มแรกเพื่อศึกษาเป็นรายกรณี (case study) ได้จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนในกลุ่มที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน โดยได้รับข้อมูล ความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง 11 แห่ง ที่ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาโรงเรียน และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้การสัมภาษณ์ รวมทั้งจัดหาเอกสารต่างๆ ของโรงเรียนให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา นอกจากนั้นยังได้ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิตและความเอื้อเฟื้อของโรงเรียน / สถานศึกษาทุกแห่ง จึงขอแสดงความขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ : ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย	3
1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.2 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	5
1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	6
ตอนที่ 2 : ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน	8
2.1 บริบทของโรงเรียน	8
2.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	23
2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	27
2.4 ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	34
2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน	41
2.6 สภาพความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียน	42
2.7 ปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	44
2.8 การวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบ / ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	53
ตอนที่ 3 : การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ	56
3.1 การสรุปผลการวิจัย	56
3.2 การอภิปรายผลการวิจัย	59
3.3 ข้อเสนอแนะ	61

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ : กรณีศึกษาวชิราวุธวิทยาลัย

บทนำ : ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยครั้งยิ่งใหญ่ในรอบร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาได้ส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวได้กำหนดสาระในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ด้าน โดยการปฏิรูปทุกด้านต้องมุ่งสู่หลักชัย คือการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและเป้าหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก็คือ การผลักดันและส่งเสริมให้โรงเรียนและครูทั่วประเทศมีการจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาหมวดที่ 4 มาตราที่ 22-30

การส่งเสริมให้โรงเรียนและครูสามารถจัดสาระกระบวนการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาโดยทั่วถึงกันนั้น นับเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็สามารถทำได้หากมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สภาคณบดีครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินการส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยให้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและเป็นการวิจัยที่สามารถเชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คืองานด้านการเรียนการสอน งานวิจัยและงานปรับปรุงและพัฒนางานให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว และช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ในการนี้ได้มอบหมายให้ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แหม่มมณี และคณะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อมูลเสนอชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) ทั้งหลาย ได้ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาทั้งระบบ (whole school development) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน (area - based development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามข้อเสนอโครงการ ประกอบด้วยโครงการย่อย ๆ ประมาณ 60 โครงการ และเพื่อให้โครงการสามารถพัฒนาศักยภาพในการ

เรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างยั่งยืน โครงการจึงควรเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิจัย 4 ระดับคือ (1) นักวิจัยระดับสถาบัน ได้แก่ คณาจารย์ของสถาบันครูศึกษาหรือองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากภาครัฐหรือเอกชน (2) นักวิจัยระดับพื้นที่ ศึกษาในเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ (3) นักวิจัยระดับโรงเรียน/สถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน/สถานศึกษา และ (4) นักวิจัยอิสระ ได้แก่ บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่อยู่ในและนอกสาขาวิชาการศึกษา โดยโครงการอาจริเริ่มและนำเสนอโดยนักวิจัยระดับใดก็ได้ แต่คณะนักวิจัยควรประกอบด้วยนักวิจัยทั้ง 4 ระดับ

ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทั้ง 4 ระดับ ให้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาที่ให้การศึกษาระดับพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน จัดเตรียมงานและประสานงาน ให้การดูแล ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการดำเนินงานในขั้นต้น คณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดเตรียมงานให้พร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและคณะนักวิจัยทั้ง 60 โครงการ ซึ่งงานที่สำคัญได้แก่ การกำหนดกรอบแนวคิดและรายละเอียดที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาและดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของโครงการ รวมทั้งการพัฒนาสื่อและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งการที่จะจัดทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นให้ได้ดีและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานอันได้แก่ ข้อเท็จจริง ข้อความรู้และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมากระแสของการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้โรงเรียน/สถานศึกษา เริ่มต้นตัวที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษาที่มีความพร้อมโดยเฉพาะโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีผู้นำที่มีความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์และฉับไว และโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาได้ ต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ แสวงหายุทธวิธีในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และดำเนินการพัฒนาไปตามกำลังความสามารถ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์มากขึ้นแตกต่างกันไป โรงเรียนดังกล่าวมีกระจายอยู่ทุกสังกัด ในบริบทที่แตกต่างกันและนับได้ว่าเป็นโรงเรียนผู้นำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่น่าจะมีการศึกษาเจาะลึกให้เห็นองค์ประกอบ/ปัจจัยและกระบวนการสำคัญ ๆ (critical process) ที่ช่วยให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา และ

วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและเผชิญสถานการณ์ ส่วนโรงเรียนที่มีการพัฒนาไปตามปกติก็ควรได้รับการศึกษาด้วยเช่นกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด

ข้อมูลทั้งหมดนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในการกำหนดกรอบแนวคิดและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการวิจัยและพัฒนา ยังเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัยที่สนใจจะดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อโรงเรียน/สถานศึกษาจำนวนมากทั่วประเทศที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน/สถานศึกษา เพื่อทำการศึกษาลึกให้ได้อ้างอิงเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น และได้คัดเลือกวิทยาลัย ซึ่ง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา ขนาดกลาง ใน กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง

ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาแนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
- 1.1.2 เพื่อศึกษายุทธวิธี การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.1.3 เพื่อศึกษายุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการ สำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้
- 1.1.4 เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
- 1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง
- 1.1.6 เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี (case study) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) และ/หรือ การจัดกลุ่มสนทนา (focus group) รวมทั้งการสอบถามและการศึกษาเอกสาร รายละเอียดการดำเนินการในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบุคลากรของมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1.1) ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหาร

1.2) ครู

1.3) นักเรียน

1.4) ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องจากชุมชน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในปีการศึกษา 2543 ซึ่งได้แก่ บุคลากรดังต่อไปนี้

2.1) ผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหาร

2.2) ครู ประกอบด้วย

(1) ครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามระดับชั้น

(2) ครูผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 27 คน

(3) ครูที่แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนจำนวน 8 คน

3) นักเรียน ประกอบด้วย

3.1) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 39 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำแนกตามระดับชั้น ระดับชั้นละประมาณ 6 คน เป็นนักเรียนเก่ง กลาง อ่อน ประเภทละ 2 คน

3.2) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ หลังผู้วิจัยสังเกตการสอนในห้องเรียนห้องละ 3 คน รวมสัมภาษณ์ทั้งหมด 24 คน

4) ผู้ปกครองจำนวน 8 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

1) แบบสอบถาม มี 2 ชุด คือ

1.1) แบบสอบถามครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

1.2) แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

แบบสอบถามข้างต้นมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ร่วมกับแบบประเมินค่า

สร้างโดยคณะวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ มี 3 ชุด คือ

2.1) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเรื่องกระบวนการเรียนรู้

2.2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู เรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเรื่องกระบวนการเรียนรู้

3) แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

4) แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

ในการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยแต่ละชุด

3) สร้างเครื่องมือฉบับร่างตามกรอบแนวคิด แล้วนำมาประชุมเพื่อปรับปรุง

แก้ไขจำนวน 6 ครั้ง จนได้เครื่องมือวิจัยที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4) นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วมาจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สำหรับแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนนั้น คณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน ผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน ได้นำไปทดลองใช้ในโรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) โดยสังเกตการเรียนรู้ การสอนของครูและนักเรียนพร้อมกัน จากนั้นนำผลการบันทึกของผู้วิจัยแต่ละคนมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

1) การบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลตรงตามความเป็นจริง

2) ข้อมูลที่สังเกตและบันทึกได้ตรงกันอย่างน้อย 70%

3) การตีความหมายข้อมูล/การแปลผลข้อมูลสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

ผลพบว่าความสอดคล้องในการสังเกตของคณะผู้วิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว แสดงว่าคณะผู้วิจัยมีความตรงในการใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ดังกล่าว

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารโรงเรียนและครู
- 2) สํารวจข้อมูลทางกายภาพของโรงเรียน และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 3) แจกแบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน
- 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการบริหารสถานศึกษาที่มาจากชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) และอัดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ หรือมีผู้ช่วยในการบันทึกข้อมูล

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นปลายเปิดมาวิเคราะห์และประมวลผลเป็นความเรียง
- 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นการประเมินค่ามาหาค่าเฉลี่ยและตีความหมาย
- 3) นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล และประมวลข้อมูลประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน
- 4) สร้างกรอบในการประมวลข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยสรุปได้ดังนี้
 - 4.1) บริบทของโรงเรียน
 - 4.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
 - แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้
 - ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการสำคัญ ๆ ของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จ / เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
 - สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.3) สรุปองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.4) อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ

5) ประมวลข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ในการสรุปข้อมูล กล่าวคือ มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสอบถาม สัมภาษณ์ การสังเกตและ/หรือจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ และนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบที่กำหนด

ตอนที่ 2 : ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.1 บริบทของโรงเรียน

2.1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

วชิราวุธวิทยาลัย ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร วชิราวุธเป็นโรงเรียนขนาดกลางที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง ล้อมรอบไปด้วยสถานที่ราชการต่างๆ เช่น สวนสัตว์เขาดิน ที่ทำการเขตดุสิต พระที่นั่งวิมานเมฆ รัฐสภา พระราชวังจิตรลดาร ฯลฯ โรงเรียนมีลักษณะพิเศษคือ เป็นโรงเรียนประจำ นักเรียนจะเรียนและพักอยู่ที่โรงเรียน โดยมีโอกาสกลับบ้านในวันศุกร์ 2 ครั้งต่อ 1 เดือน (นักเรียนจะเข้าเรียนตั้งแต่เวลา 7.00 น. เมื่อถึงเวลา 7.45 น. นักเรียนจะรับประทานอาหารเช้าและเข้าหอประชุม จนถึงเวลา 8.30 น. และเริ่มเรียนอีกครั้งตั้งแต่เวลา 9.50 – 13.25 น. โดยระหว่างช่วงเวลาเรียนนี้จะมีช่วงเวลาพักรับประทานอาหารว่างเวลา 11.25 – 11.50 น. และหลังจากเวลา 13.25 น. เป็นเวลารับประทานอาหารกลางวัน และทำกิจกรรมดนตรี – กีฬาตามความสนใจ และนักเรียนจะรับประทานอาหารเช้าอีกครั้งเวลา 18.00 น.)

โรงเรียนจัดอาคารสถานที่แยกออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งจะเป็นฝ่ายประถมศึกษา และอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีพื้นที่มากกว่าจะเป็นฝ่ายมัธยมศึกษา อาคารของโรงเรียนแต่ละฝ่าย ประกอบด้วยอาคารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ห้องเรียน ห้องพักรับประทานอาหาร ห้องพิเศษสำหรับการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และอาคารที่ใช้เป็นที่พักของนักเรียน ซึ่งจะเรียกว่าคณะ โรงเรียนประกอบด้วย 11 คณะ ในระดับประถมศึกษาประกอบด้วยคณะ 3 คณะ ได้แก่ คณะสนามจันทร์ คณะนันทอุทยาน และคณะสราญรมย์ ในระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วย 8 คณะ ได้แก่ คณะผู้บังคับการ คณะดุสิต คณะจิตรลดาร คณะพญาไท คณะจงรัก คณะภักดี คณะศักดิ์ศรี และคณะมงคล ในแต่ละคณะมีห้องต่างๆ ได้แก่ ห้องนอน ห้องสมุด ห้องทำการบ้าน และ ห้องอาหาร

วชิราวุธวิทยาลัยฝ่ายประถมศึกษาประกอบด้วยอาคารเรียน 2 ชั้น 2 หลัง อาคารที่เป็นคณะ 3 หลัง และห้องเรียนพิเศษที่ตั้งแยกออกมาจากอาคารได้แก่ ห้อง Design ห้องดนตรี ห้องศิลปะ ห้อง Drama ห้องเรียนสิ่งแวดล้อม โรงครัวเล็ก โรงอาหารว่าง ส่วนวชิราวุธวิทยาลัยฝ่ายมัธยมศึกษา จะเป็นที่ตั้งของอาคารที่สำคัญของโรงเรียน ได้แก่ หอประชุม หอประวัติ หอนาฬิกา อาคารเวสสุกรรมสถิต ซึ่งเป็นอาคารที่ใช้แสดงผลงานทางศิลปะหรือผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ

ดีกรูการ ห้องสมุด อาคารเรียน 3 อาคาร และคณะ 8 คณะ นอกจากนั้นยังเป็นที่ตั้งห้องหมวดวิชาต่างๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดนตรี แขนง ฯลฯ และยังมีสถานที่เล่นกีฬาประเภทต่างๆ อีกด้วย

ห้องเรียนของโรงเรียนโดยเฉลี่ย เป็นห้องมีขนาดประมาณ 6×5 เมตร แสงสว่างภายในห้องเรียนได้มาจากแสงของหลอดไฟ และแสงแดดธรรมชาติ มีหน้าต่างที่ด้านหนึ่งของห้องเรียน ลมสามารถพัดเข้ามาในห้องได้ มีพัดลมติดเพดาน ในห้องเรียนมีโต๊ะและเก้าอี้นักเรียนตั้งอยู่ประมาณ 20-30 ตัว ด้านหน้ามีกระดานดำ และด้านข้างกระดานดำมีโต๊ะเก้าอี้สำหรับครู ห้องเรียนได้รับการดูแลความสะอาดจากนักการ ห้องเรียนในระดับประถมศึกษา มีป้ายนิเทศหรือบอร์ดติดผลงานของนักเรียน หรือข้อความรู้ต่างๆ มีเสียงรบกวนจากถนนใหญ่ดังเข้ามาในห้องเรียนเป็นระยะๆ ส่วนห้องเรียนฝ่ายมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีการตกแต่งด้วยผลงานของเด็กหรือแผ่นความรู้ใดๆ ห้องเรียนค่อนข้างเงียบ ไม่มีเสียงรบกวนใดๆ เนื่องจากอยู่ห่างจากถนนใหญ่

โรงเรียนมีห้องวิทยาศาสตร์ทั้งทางฝ่ายประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทางฝ่ายประถมศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์มีขนาด 12×8 เมตร แสงสว่างในห้องเรียนมาจากแสงจากหลอดไฟ และแสงแดดที่ส่องผ่านบานเกล็ดและประตูของห้องเรียน ซึ่งมักเปิดทิ้งไว้เมื่อมีการเรียนการสอน ในห้องเรียนมีการจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มประมาณ 4 กลุ่ม สำหรับนักเรียนประมาณ 20 คน รอบๆ ห้องมีตู้และชั้นเก็บอุปกรณ์การทดลองต่างๆ หน้าห้องเรียนมีกระดานดำและโต๊ะยาวสำหรับให้ครูวางอุปกรณ์ ห้องเรียนนั้นนอกจากจะใช้ในการทดลองแล้วยังสามารถใช้ดูทีวี วีดีโอ และฟังบรรยายโดยใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะได้อีกด้วย ส่วนห้องวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา มีขนาดประมาณ 25×8 เมตร แสงสว่างของห้องเรียนได้จากแสงของหลอดไฟที่เปิดในขณะที่มีการใช้ห้องเรียน และแสงจากหน้าต่างของห้องเรียน ไม่มีเสียงดังรบกวนจากภายนอกเนื่องจากติดอยู่ห่างจากถนนใหญ่ ในห้องมีการรักษาความสะอาดได้ดีมาก สภาพห้องโดยทั่วไปเป็นห้องที่ยาวมีประตูเข้าออก 3 ประตู ภายในห้องเรียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) ส่วนที่ใช้ในการบรรยาย ประกอบด้วย โต๊ะตั้งต่อกันเรียงเป็นแถวประมาณ 20-25 ตัว และมีโต๊ะครูซึ่งมีลักษณะเป็นโต๊ะยาวอยู่หน้าห้องเรียนตั้งอยู่บนเวที ด้านหลังของโต๊ะครูเป็นกระดานไวท์บอร์ด (2) ส่วนของโต๊ะการทดลอง เป็นโต๊ะยาว 3 ตัวตั้งตามขวางของห้องเรียน มีเก้าอี้สำหรับนั่งวางอยู่รอบๆ โต๊ะ รอบห้องเรียนมีชั้นหรือตู้เก็บสารเคมีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง และมีอ่างล้างมือ 4 จุด มีตารางการใช้ห้องวิทยาศาสตร์นี้สำหรับทุกระดับชั้น ประมาณ 4-5 คาบต่อวัน

โรงเรียนไม่มีการจัดห้องปฏิบัติการทางภาษา เนื่องจากโรงเรียนได้จัดครูต่างชาติที่เป็น native speaker ในการสอนภาษาต่างประเทศอยู่แล้ว

โรงเรียนมีห้องวัดผล ซึ่งมีขนาด 9 x 10 เมตร แสงสว่างที่ใช้ในห้องเป็นแสงที่ได้จากหลอดไฟเพียงอย่างเดียว เนื่องจากหน้าต่างถูกปิดทึบ ภายในห้องขณะที่มีการทำงานจะมีเสียงของวิทยุที่เปิดเบาๆ การรักษาความสะอาดดีมาก สภาพของห้องวัดผลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) บริเวณโต๊ะทำงาน และ (2) บริเวณสำหรับจัดข้อสอบ ซึ่งเป็นโต๊ะใหญ่ ระหว่าง 2 ส่วนมีตู้เก็บเอกสารกัน อุปกรณ์ต่างๆที่มีอยู่ในห้องเป็นอุปกรณ์สำนักงาน ได้แก่ ตู้เอกสาร โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ส่วนเอกสารที่ทางห้องวัดผลเก็บจะมีเอกสาร ร.บ. ต่างๆ และตัวอย่างข้อสอบที่ใช้ในโรงเรียน บริการต่างๆที่จัดให้ได้แก่ (1) งานที่เกี่ยวกับเด็ก เป็นงานที่จัดทำเอกสารรับรองคุณสมบัติของนักเรียน และงานจัดเก็บแฟ้มผลงานความสามารถของนักเรียน (2) งานบริการครู เช่น การจัดทำเอกสารข้อสอบ จัดห้องสอบ จัดเก็บรวบรวมต้นฉบับข้อสอบ จัดทำเอกสารการประเมินเด็ก คำคำนวณคะแนน และรายงานผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคน

โรงเรียนมีห้องสมุดทั้งในฝ่ายประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ห้องสมุดฝ่ายประถมอยู่ชั้นล่างของอาคารใหม่ มีขนาดประมาณ 16 x 8 เมตร แสงสว่างภายในห้องได้จากหลอดไฟเป็นหลัก ในห้องค่อนข้างเงียบเพราะห้องปิดทึบกันเสียงที่จะเข้ามา มีการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี หนังสือส่วนใหญ่จะเป็นหนังสืออ้างอิงที่จัดเป็นชุด และมีมุมที่เป็นหนังสือวิชาการจัดเก็บตามระบบ 000-900 อัตราการใช้ห้องสมุด 1 วันจะมีการยืมหนังสือประมาณ 10 เล่ม (อัตราการใช้ยิมน้อยเนื่องจากเด็กจะใช้หนังสือที่คณะมากกว่า) หนังสือที่เด็กชอบคือหนังสืออ้างอิงเพราะมีภาพและมีสีสันสวยงาม ภายในห้องสมุดมีคอมพิวเตอร์ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะใช้ในการเล่นเกม ห้องสมุดฝ่ายมัธยมศึกษาเป็นอาคารชั้นเดียวที่ตั้งแยกห่างจากอาคารอื่นๆ มีขนาด 20 x 45 เมตร แสงสว่างได้จากแสงของหลอดไฟเป็นส่วนใหญ่ ห้องสมุดค่อนข้างเงียบไม่มีเสียงรบกวน มีการรักษาความสะอาดดีมาก ห้องสมุดเปิดให้บริการในวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 7.00 – 15.30 น. วันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 15.00 น. และในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ จะให้บริการเวลา 19.00 – 20.30 น. ภายในห้องสมุดแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) ห้องวารสาร มีเอกสารเกี่ยวกับวารสาร หนังสือบันเทิงต่างๆ เช่นวรรณกรรม นิยาย และหนังสือนิทานสำหรับเด็ก (2) ห้องหนังสือวิชาการ มีการจัดเก็บตามหมวด 000-900 ในห้องนี้มีหนังสือมากกว่า 11,750 เล่ม การยืมหนังสือในห้องนี้จะใช้ระบบบาร์โค้ด อัตราการใช้ห้องสมุด ใน 1 วันจะมีเด็กเข้ามาใช้ประมาณ 190 – 200 คน มีหนังสือที่ยืมออกวันละประมาณ 30 – 40 เล่ม (สาเหตุที่มีการยิมน้อยเพราะในคณะที่พักอยู่มีห้องสมุด ซึ่งเด็ก

สามารถยืมอ่านได้) หนังสือที่เด็กนิยมอ่านมากที่สุดคือ หนังสือประเภทวรรณกรรม หนังสือบันเทิง และเรื่องสั้น

โรงเรียนมีห้องพยาบาลตั้งอยู่ที่ตึกธุรการ มี 3 ห้องได้แก่ (1) ห้องจ่ายยาและทำแผล เป็นห้องที่มีเคาน์เตอร์ให้นักเรียนที่ป่วยรับยาหลังจากที่มีการตรวจจากหมอ ภายในห้องมีตู้เก็บยา แพ้มะประวัติดูสุขภาพนักเรียน อุปกรณ์วัดความดัน และมีเตียงสำหรับทำแผล และอุปกรณ์ทำแผล แสงในห้องพยาบาลจะได้แสงจากหลอดไฟเพียงอย่างเดียว ภายในห้องจะเงียบสงบ (2) ห้องตรวจโรค ประกอบด้วยห้อง 3 ห้อง ได้แก่ ห้องของคุณหมอที่ใช้ตรวจรักษาอาการป่วย ห้องกายภาพแผน 1 ที่จะต้องใช้เครื่องมือต่างๆ จะให้บริการในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ และห้องกายภาพแผน 2 จะให้บริการด้วยการนวด เด็กที่รับกายภาพบำบัด ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่บาดเจ็บจากการเล่นกีฬา (3) ห้องพักรักษาผู้ป่วย จะอยู่บริเวณชั้นสองของตึก แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ บริเวณผู้ป่วยเป็นโรคติดเชื้อ และบริเวณผู้ป่วยเป็นโรคไม่ติดเชื้อ ทั้งสองบริเวณจะมีเตียงนอน 6 เตียง และโต๊ะสำหรับรับประทานอาหารที่โรงอาหารจัดขึ้นมาให้ การใช้ห้องพยาบาล ใน 1 วันจะมีเด็กเข้ามาใช้บริการประมาณ 30 คน และใน 1 เทอม จะมีผู้ป่วยที่ต้องรับเข้ามานอนพักที่ห้องพักรักษาผู้ป่วยประมาณ 400-500 คน อาการป่วยที่พบบ่อยก็คือ ท้องเสีย ไข้หวัด และการบาดเจ็บจากการเล่นกีฬา กลุ่มที่เข้ามาใช้บริการบ่อยก็คือ กลุ่มของเด็กประถมศึกษา และเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น ยาที่ใช้มากได้แก่ พาราเซตามอล คลอเฟนิลามีน และไทลินอล

โรงเรียนมีห้องอาหารของนักเรียนอยู่ตามคณะ ในห้องอาหารจะได้แสงสว่างจากหลอดไฟ เสียงค่อนข้างเงียบเนื่องจากอยู่ห่างจากถนนเข้ามา มีการดูแลรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี เวลาที่เด็กรับประทานอาหารเช้า คือ มื้อเช้า 8.00 น. มื้อกลางวัน 13.30 น. และมื้อเย็น 18.00 น. ซึ่งทางฝ่ายประถมศึกษาอาหารทั้ง 3 มื้อจะลำเลียงมาจากห้องครัวกลางโดยรถส่งอาหาร นอกจากนั้นมีอาหารว่างตอนเช้าเสร็จเวลา 11.30 น.ที่โรงอาหารกลาง เป็นอาคารโถงไม่มีกำแพง แม่ครัวจะจัดอาหารให้เด็กตามโต๊ะ และจัดเก็บให้ อาหารว่างนี้แม่ครัวที่นี่จัดทำเอง โดยจะเป็นอาหารว่าง เช่น ก๋วยเตี๋ยว และข้าวกับกับข้าว อาหารที่เด็กชอบเป็นส่วนใหญ่นั้นเป็นไก่ทอด หมูทอด ไข่ทอด ฯลฯ ส่วนทางฝ่ายมัธยมศึกษาจะมีห้องอาหารอยู่ในแต่ละคณะ สำหรับคณะใหม่ที่เพิ่งตั้ง 4 คณะจะมีห้องอาหารรวม ขนาด 15 x 25 เมตร สภาพโดยทั่วไปภายในห้องอาหารโปร่ง เนื่องจากมีเพดานสูง และมีพัดลมเปิดเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดีขึ้น ส่วนการรับประทานอาหารเช้า นักเรียนจะซื้อจากร้านค้าที่ทางโรงเรียนจัดไว้ในโรงอาหารหลังสนามกีฬาในร่ม

โรงเรียนมีห้องครัวใหญ่ 1 ห้อง ซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบอาหาร 3 มื้อหลักสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในประกอบอาหาร ตั้งอยู่ใกล้กับโรงอาหารรวมของ 4 คณะที่ตั้งใหม่ ห้องครัวมีการแบ่งพื้นที่ในการทำอาหารแต่ละประเภท ได้แก่ บริเวณประกอบอาหารประเภทต้ม ประเภทผัด ประเภททอด บริเวณหุงข้าว และบริเวณเก็บล้าง ในการเคลื่อนย้ายอาหารไปตามคณะจะมีรถเล็กสำหรับลำเลียงอาหารไปส่งตามคณะ แหล่งเงินทุนในการจัดการเกี่ยวกับอาหารจะเก็บจากนักเรียน 9,000 บาท ต่อ 1 เทอม ในการกำหนดชนิดของอาหารในแต่ละวัน แม่ครัวจะคำนึงว่าใน 1 วันเด็กจะต้องได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่

โรงเรียนมีห้องน้ำตูมอาคารเรียนต่างๆ ห้องน้ำในฝ่ายประถมศึกษาโดยเฉลี่ยจะมีขนาดประมาณ 2×1 เมตร ภายในห้องน้ำแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริเวณอ่างล้างมือ 2 แห่ง บริเวณโถสำหรับปัสสาวะ 3 โถ และห้องน้ำ 2 ห้องเป็นส่วนซึม มีถึงน้ำและชั้นน้ำสำหรับทำความสะอาด ภายในห้องน้ำจะมีน้ำใช้อย่างพอเพียง มีก๊อกน้ำที่สามารถใช้งานได้ดี แสงสว่างในห้องจะได้จากแสงของหลอดไฟ และแสงแดดที่ส่องผ่านหน้าต่างเล็กบนผนังห้องน้ำ ส่วนห้องน้ำฝ่ายมัธยมศึกษา โดยเฉลี่ยจะมีขนาดประมาณ 3×1 เมตร ภายในห้องน้ำแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริเวณอ่างล้างมือ 3 แห่ง บริเวณโถสำหรับปัสสาวะ 6 โถ และห้องน้ำ 3 ห้องเป็นส่วนชักโครกมีน้ำฉีดสำหรับทำความสะอาด บางห้องมีกระดาดชำระ ภายในห้องน้ำมีน้ำใช้อย่างพอเพียง มีก๊อกน้ำที่สามารถใช้งานได้ดี แสงสว่างในห้องได้จากแสงของหลอดไฟ และแสงแดดที่ส่องผ่านหน้าต่างเล็กบนผนังห้องน้ำ นักการเป็นผู้ทำความสะอาดห้องน้ำของโรงเรียน

โรงเรียนมีโรงเก็บของ ซึ่งจะใช้เก็บของแต่ละประเภท ได้แก่ เก็บอุปกรณ์สำนักงาน เก็บอุปกรณ์กีฬา เก็บอุปกรณ์ดนตรี ฯลฯ จากการสำรวจโรงเก็บของหนึ่งแห่ง ซึ่งเป็นโรงเก็บของอุปกรณ์สำนักงาน พบว่ามีการจัดวางอย่างเป็นระเบียบ มีการทำประตูลูกกรงปิดมิดชิด ปิดหน้าต่างและประตู แสงที่ใช้ในห้องเก็บของได้จากหลอดไฟ และแสงแดด

โรงเรียนมีหอประชุม เป็นอาคารหอประชุมที่รัชกาลที่ 6 โปรดให้สร้างขึ้นตามศิลปะแบบเก่า มีลวดลายที่อ่อนช้อยสวยงาม บรรยากาศดีเยียบสงบเพราะตั้งอยู่กลางสนามโล่ง และไกลจากถนน เป็นห้องที่โปร่งเนื่องจากมีการทำช่องประตูและหน้าต่าง ทำให้แสงแดดและอากาศผ่านเข้าออกได้ตลอดเวลา แสงสว่างที่ได้จะได้จากหลอดไฟ และแสงแดดที่ส่องเข้ามา ภายในมีเก้าอี้ยาวจัดสำหรับเด็กนั่งสวดมนต์ ที่เก้าอี้จะมีหนังสือสวดมนต์วางไว้ให้ด้วย ด้านหน้าจะมีโต๊ะหมู่บูชาและรูปปั้นรัชกาลที่ 6 และด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชาและรูปปั้นรัชกาลที่ 6 จะมีเก้าอี้สำหรับครู แบ่งออกเป็น 2 ข้าง ข้างหนึ่งสำหรับครูหญิง อีกข้างหนึ่งสำหรับครูชาย

โรงเรียนมีการกำหนดพื้นที่สำหรับทิ้งขยะในบริเวณที่รถขยะสามารถเก็บได้ง่าย โดยจะเข็นถังขยะไปวางที่ข้างประตู เข้าออก เมื่อรถขยะมาก็จะจัดเก็บขยะในถัง และนักการก็จะเดินกลับไปเอาถังขยะเปล่ามาตั้งที่บริเวณต่างๆ ของโรงเรียน ส่วนที่ทิ้งขยะของโรงอาหารมีลักษณะเช่นเดียวกับที่ทิ้งขยะทั่วไป คืออยู่ใกล้บริเวณประตูเข้าออก แต่ว่าที่ทิ้งขยะนี้มีการสร้างกำแพง 4 ด้านปูพื้นด้วยกระเบื้อง แม่ครัวเข็นถังขยะเข้าไปวางไว้เพื่อให้เทศบาลมาจัดเก็บ การสร้างกำแพงเช่นนี้ เพื่อป้องกันกลิ่นเหม็นและทำความสะอาดได้ง่าย

โรงเรียนมีการจัดสร้างศาลา เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนและบางครั้งก็ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย ทางฝ่ายประถมศึกษา ศาลามี 2 แห่งเป็นศาลาที่สร้างติดพื้นดิน โดยสร้างไปตามแนวยาวกับกำแพงด้านที่ติดถนนสุโขทัย มีขนาดประมาณ 6×2 เมตร ใช้สำหรับเป็นที่พักผ่อน เรียนดนตรีตอนบ่าย หรือนั่งทำงานต่างๆ ภายในศาลาหลังหนึ่งมีโต๊ะปิงปองตั้งอยู่ 2 ตัว มีแท่งค้ำน้ำเย็นสำหรับเด็ก ส่วนทางฝ่ายมัธยมศึกษา จะมีศาลากลางขนาด 6×6 เมตร ซึ่งมีน้ำล้อมรอบ เป็นศาลายกพื้นสูง มีบันไดขึ้นศาลา 2 ด้าน พื้นทำด้วยไม้ ในศาลามีกระดาน และโต๊ะเก้าอี้สำหรับเรียนดนตรีในช่วงบ่าย เด็กสามารถมานั่งเล่น หรือใช้เป็นห้องเรียนได้ หรือบางครั้งอาจใช้เป็นที่พักผ่อนแขกจำนวนมากที่มาเยี่ยมโรงเรียน

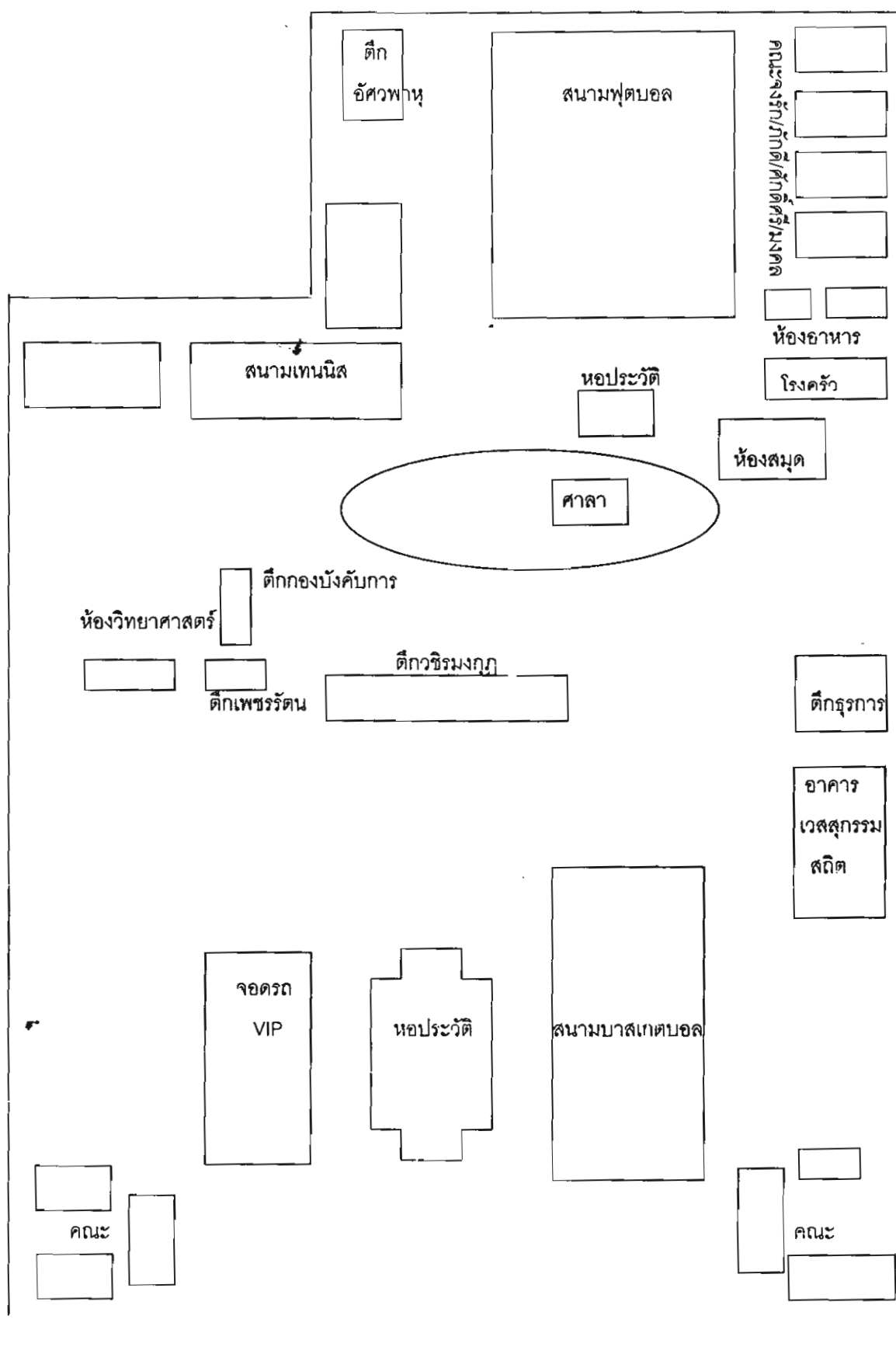
โรงเรียนมีการจัดซื้อเครื่องเล่นสนาม และจัดสร้างสนามกีฬาสำหรับการเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ทางฝ่ายประถมศึกษา มีสนามกีฬากลางแจ้งขนาดเล็ก ซึ่งใช้ในการเล่นกีฬาฟุตบอล 3 สนาม เป็นสนามดินที่มีหญ้าปกคลุม และบาสเกตบอล 2 สนามเป็นสนามปูน ที่บริเวณฐานปั้นบาสเกตบอลมีโครงเหล็กกันไม่ให้เด็กวิ่งชนฐานปั้นบาสเกตบอล เด็กทางฝ่ายประถมศึกษาสามารถข้ามฝ่ายไปเล่นกีฬาที่ฝ่ายมัธยมศึกษาได้ ส่วนทางฝ่ายมัธยมศึกษา มีสนามกีฬากลางแจ้ง สำหรับการเล่นกีฬา รักบี้ บาสเกตบอล ฟุตบอล และกรีฑา และมีสนามกีฬาในร่ม ซึ่งมีขนาดประมาณ 25×50 เมตร มีอุปกรณ์การเล่นบาสเกตบอล และแบดมินตัน สถานที่สำหรับการเล่นกีฬาเฉพาะ ได้แก่ การว่ายน้ำ เทนนิส สควอช ไฟท์ ห้องฟิตเนส สภาพของสนามกีฬาจะมีการออกแบบที่ใช้สำหรับการเล่นกีฬาแต่ละประเภทโดยเฉพาะ มีการรักษาความสะอาดดี มีอุปกรณ์เพียงพอกับการใช้งาน นอกจากนั้นยังมีการป้องกันอันตรายจากเครื่องเล่น จากการสำรวจสนามกีฬาในร่ม พบว่ามีการใช้เบาะวางปิดฐานของปั้นบาสเกตบอลไว้ เพื่อป้องกันการวิ่งชนปั้นบาสเกตบอลซึ่งทำด้วยเหล็ก และบริเวณหน้าต่างของสนามกีฬาในร่มจะมีการติดลูกกรงเพื่อป้องกันไม่ให้หน้าต่างแตก

โรงเรียนมีการดูแลความปลอดภัยเกี่ยวกับอาคารเรียน มีการฝึกอบรมนักเรียนเกี่ยวกับการหนีไฟ และการดับไฟ มีการติดตั้งระบบเตือนอัคคีภัย และระบบรักษาความปลอดภัย ช่วย การสอนเกี่ยวกับความปลอดภัยอื่น ๆ จะมีการสอนแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันที่นักเรียนต้องอยู่ที่ โรงเรียนรวมทั้งการสอนของครู

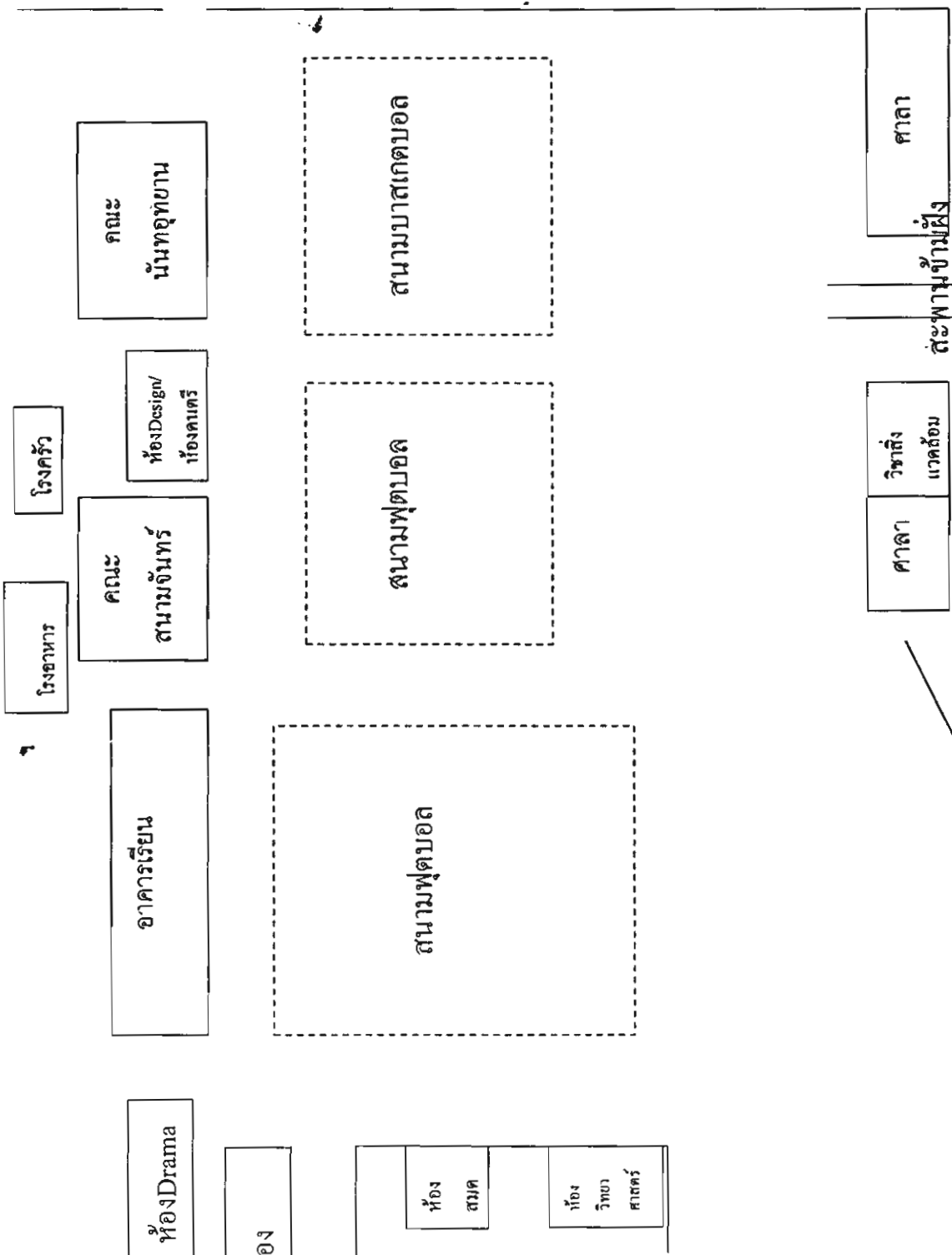
โรงเรียนมีการจัดบริการด้านสุขภาพอนามัย โดยมีหน่วยงานที่ดูแลคือ หน่วยพยาบาล ซึ่ง จะให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง บริการที่ให้จะมีการตรวจเช็คร่างกาย ตรวจปัสสาวะ(ประจำปี) ซึ่ง น้ำหนักและวัดส่วนสูง(2 ครั้ง/ ปี) มีการให้บริการทั้งกับนักเรียน ครู และบุคลากรที่เข้ามาทำงาน ที่โรงเรียนไม่มีนักเรียนที่มีภาวะขาดสารอาหาร และเป็นโรคกระเพาะอาหาร

ลักษณะทางกายภาพของวชิราวุธวิทยาลัยแสดงไว้ในแผนผังที่ 1 – 3

แผนผังที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของวชิราวุธวิทยาลัย (มัธยมศึกษา)



แผนผังที่ 3 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของวิชาวิทยาลัย (ประถมศึกษา)



1.2 ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานกำเนิดโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้น เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 29 ธันวาคม 2453 เพื่อให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาย่างแท้จริงแก่กุลบุตรชาวไทย และเป็นเสมือนพระอารามหลวงประจำรัชกาล ซึ่งมีได้โปรดฯให้สร้างขึ้น เพราะทรงมีพระดำริว่า รัชสมัยของพระองค์ พระอารามหลวงก็มีมากอยู่แล้ว หากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอารามหลวงขึ้นอีกก็จะเป็นพระราชภาระปฏิสังขรณ์อีกโดยมิควร ประกอบกับในรัชสมัยของพระองค์นั้นการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป มิได้อยู่กับวัดดังเช่นแต่ก่อน นักเรียนต้องการครูบาอาจารย์ที่เป็นคุณุหัสดีเพื่อทำการสั่งสอนอบรม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นตามแบบ "public school" ของอังกฤษ

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นแล้ว ได้พระราชทานพระราชมหัทธูปส่วนพระองค์จัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวเป็นเรือนไม้ หลังคามุงด้วยจาก ในที่ดินส่วนพระองค์ที่สวนกระดังงา ริมคลองเปรมประชากร ต.สวนดุสิต แล้วโปรดฯให้ย้ายนักเรียนมหาดเล็กหลวงจากโรงเรียนราชกุมาร (เก่า) ใกล้หอพิพิธราชมณเฑียรพระบรมมหาราชวัง มาดำเนินการสอนในที่ซึ่งพระราชทานให้ใหม่นี้ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2454 ต่อมาในปี พ.ศ. 2458 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานมหัทธูปส่วนพระองค์ให้กรมศิลปากรมาดำเนินการก่อสร้างอาคารถาวรของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่งประกอบด้วย หอประชุม และอาคารที่พักของนักเรียนที่มุมโรงเรียนอีก 4 แห่ง และได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์สร้างอาคารโรงเรียน เมื่อ 20 ธันวาคม 2458 ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนโรงเรียนราชวิทยาลัยจากกระทรวงยุติธรรมมาไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่อีกแห่งหนึ่งในปี พ.ศ. 2460

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่พระราชปณิธานในล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ในการที่จะทรงขยายการดำเนินการศึกษาในโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ให้กว้างขวางขึ้นนั้น จำต้องสลายลง เนื่องด้วยพระองค์ได้ด่วนเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ประกอบกับระยะนั้นได้เกิดสภาวะการเงินฝืดเคืองขึ้นในประเทศอย่างรุนแรง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์ลง เพื่อให้การเงินในประเทศเข้าสู่ภาวะสมดุล พระองค์จึงต้องทรงยุบโรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่เชียงใหม่ และโรงเรียนราชวิทยาลัย และได้มีพระบรมราชโองการให้รวมโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ โรงเรียนราชวิทยาลัย และโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่เข้าด้วยกัน โดยมารวมกันที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ และได้พระราชทานนามโรงเรียนให้ใหม่ว่า "วชิราวุธวิทยาลัย"

ปรัชญาของโรงเรียน

รัชกาลที่ 6 ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท เพื่อพระราชทานกำเนิดโรงเรียนว่า ทรงมีพระราชประสงค์ "...ให้อบรมนักเรียน เพื่อสร้างคนหนุ่มอันมีความสามารถ มีกำลังกาย และใจที่ใสสะอาด และเป็นผู้ที่เต็มใจคอยจะทำการหนัก อันอนาคตจะพื้งนำมาให้ไม่ว่าชนิดใด ชายหนุ่มอันมีลักษณะผ่องแผ้ว ซื่อตรง มีความสัตย์ มีนิสัยและความคิดบริสุทธิ์สะอาด ไม่ต้องการให้คนหนุ่มเป็นเหมือนอนุสาวรีย์แห่งการเล่าเรียน และได้ผ่านการสอบไล่ทั้งหมดด้วยเกียรตินิยมอย่างสูง ประหนึ่งตำราเรียนที่เดินได้ การศึกษา หมายถึง การแปลงเด็กให้เป็นคนหนุ่มอันผ่องแผ้ว และพลเมืองดี และมีให้น้ำหนักของหลักสูตรและแบบเรียนบดขยี้บุคลิกลักษณะของเขา การศึกษาจะต้องเป็นสิ่งเพลิดเพลินสำหรับเด็ก เพื่อว่าในภายหน้าเขาเหล่านั้น จะได้หวนไปรำลึกถึงชีวิตที่ได้ผ่านมาเมื่ออยู่ในโรงเรียนว่าเป็นสิ่งสนุก ดังนั้นหน้าที่ที่สำคัญของโรงเรียนคือ การอบรมนักเรียนให้เป็นผู้ดี มีศาสนา และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ" (วชิราวุธสาส์น, 2503)

2.1.3 บุคลากรของโรงเรียน

1) ผู้บริหาร

ผู้บังคับการ : ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช อายุ 56 ปี

คุณวุฒิ : - Ph.D, University of Wisconsin
 - M.A., University of Wisconsin (Madison)
 - B.A., Victoria of Wellington
 - รัฐศาสตร์บัณฑิต แผนกนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - วชิราวุธวิทยาลัย

ประสบการณ์ : - วิทยากรโท สังกัดกรมวิเทศสหการ
 - เข้ารับราชการที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกหลายแห่ง
 - เป็นราชบัณฑิตสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
 - มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองและการปกครองระดับชาติ ดำรงตำแหน่งที่ทรงเกียรติจำนวนมาก



- เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงทั้ง
ในระดับชาติและในระดับนานาชาติ

2) บุคลากรของโรงเรียน

ผู้บังคับการ 1 คน

ผู้บริหาร 10 คน

ครู 86 คน

คุณวุฒิ : ระดับปริญญาเอก 1 คน

ระดับปริญญาโท 14 คน

ระดับปริญญาตรี 80 คน ครูส่วนใหญ่มีวุฒิด้านสาขาวิชาเฉพาะ
และครูวุฒิทางการศึกษา 27 คน

3) นักเรียน

นักเรียน : เป็นนักเรียนชายทั้งหมด 879 คน

อาชีพของผู้ปกครอง : รับราชการ ลูกจ้างบริษัท และธุรกิจส่วนตัว

ฐานะทางเศรษฐกิจ : ประมาณ 130,000 บาท ต่อ เดือน

จำนวนนักเรียนในห้องเรียน ทั้งหมด 40 ห้องเรียน

ป. 3 มีห้องเรียน 1 ห้อง นักเรียน 22 คน

ป. 4 มีห้องเรียน 2 ห้อง นักเรียน 39 คน

ป. 5 มีห้องเรียน 3 ห้อง นักเรียน 62 คน

ป. 6 มีห้องเรียน 5 ห้อง นักเรียน 98 คน

ม. 1 มีห้องเรียน 6 ห้อง นักเรียน 134 คน

ม. 2 มีห้องเรียน 6 ห้อง นักเรียน 135 คน

ม. 3 มีห้องเรียน 6 ห้อง นักเรียน 132 คน

ม. 4 มีห้องเรียน 4 ห้อง นักเรียน 95 คน

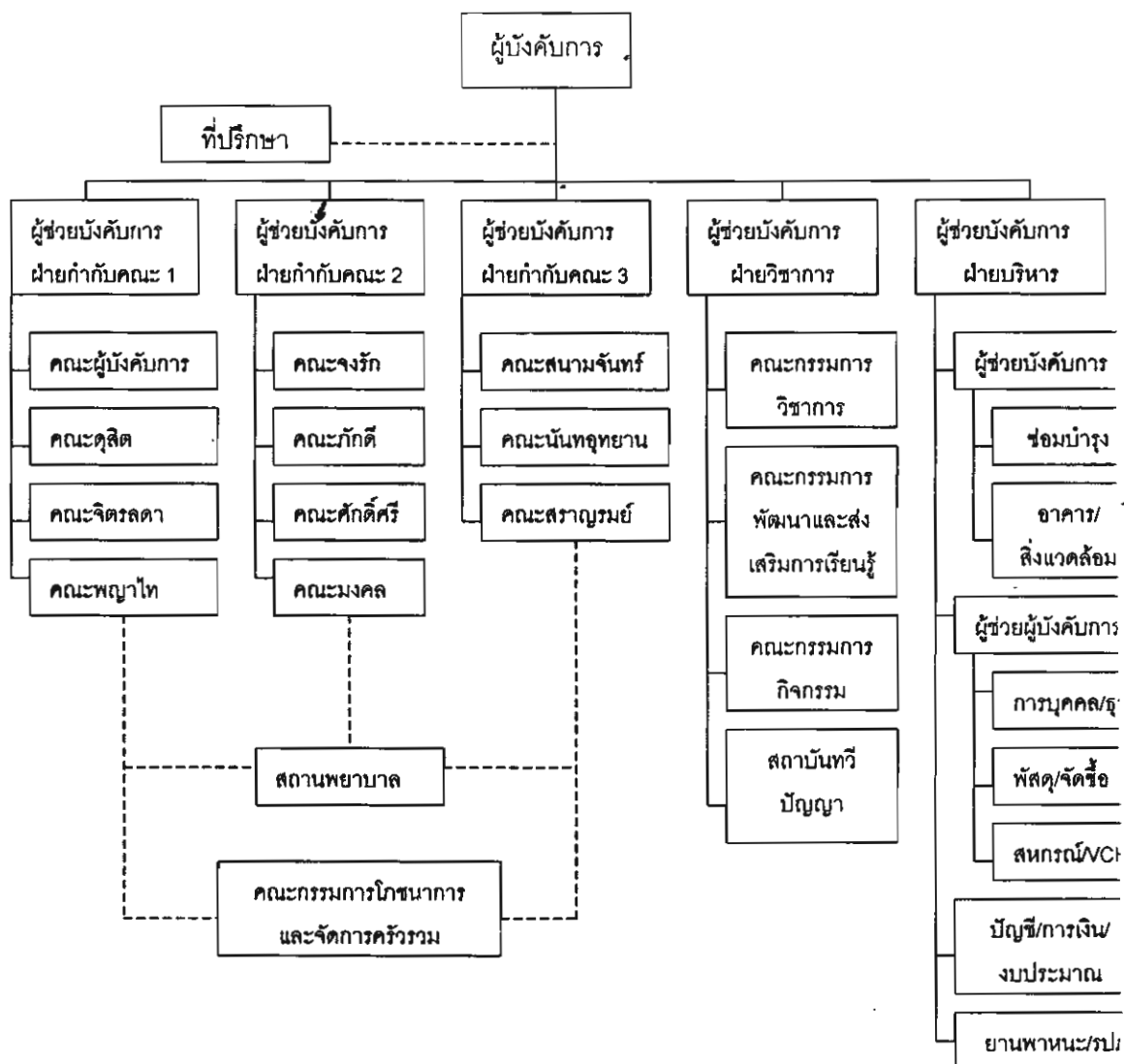
ม. 5 มีห้องเรียน 4 ห้อง นักเรียน 80 คน

ม. 6 มีห้องเรียน 3 ห้อง นักเรียน 82 คน

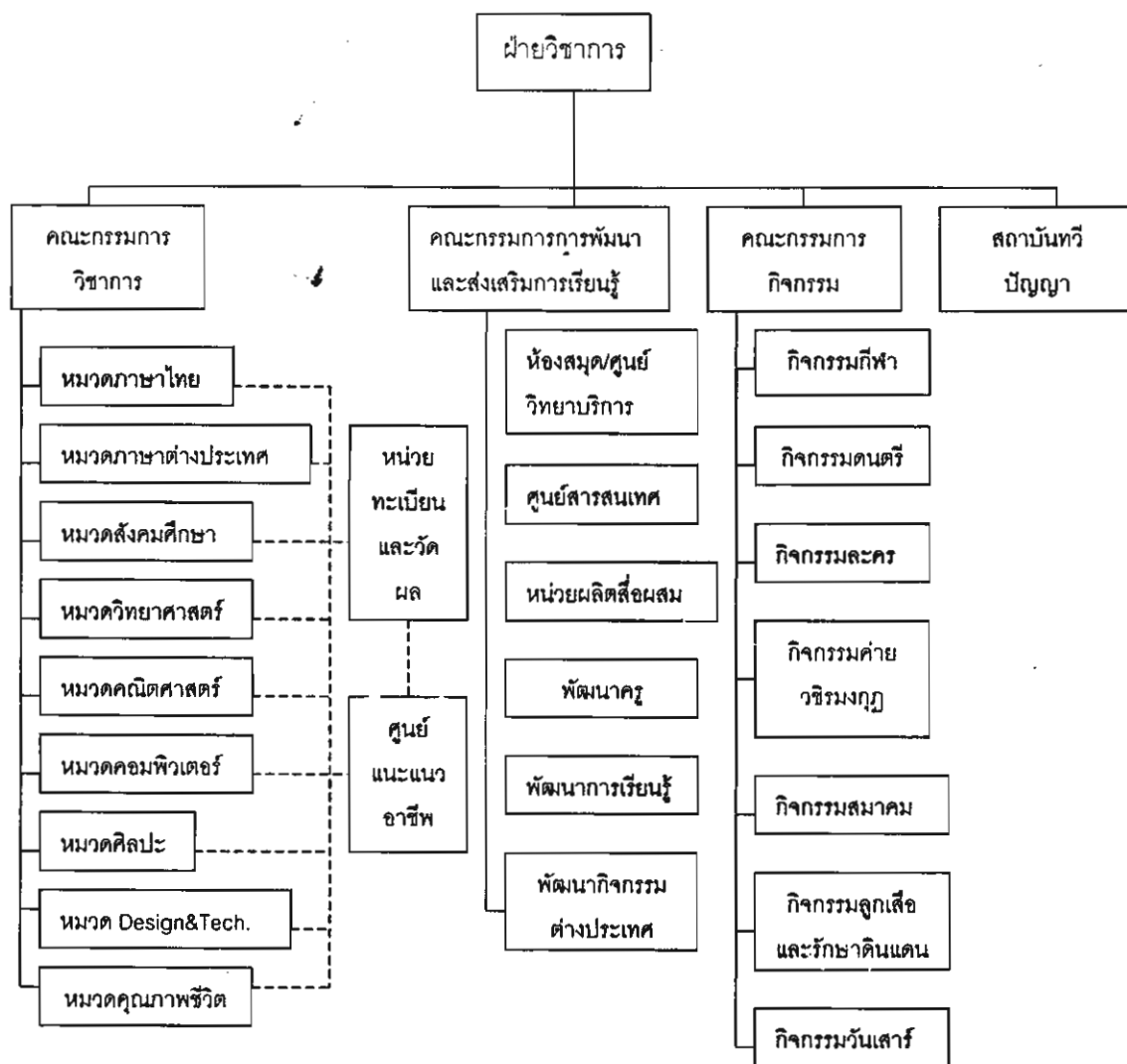
5) การบริหารโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2543 โรงเรียนได้มีการปรับสายการบริหารใหม่ ดังแสดงในแผนผังต่อไปนี้

แผนผังที่ 4 สายการบริหารงานของวชิราวุธวิทยาลัย



แผนผังที่ 5 สายการบริหารงานฝ่ายวิชาการของวชิราวุธวิทยาลัย



2.2 แนวคิดหรือกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้

ก. ผู้บริหาร

ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้มีประสบการณ์และความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางความคิดในระดับชาติ ท่านเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดกระบวนกรเรียนรู้แบบเพลิน (Plearn) ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ที่มีลักษณะของการเล่น + การเรียน (Play + Learn) และชี้ให้เห็นว่า กระบวนกรเรียนรู้ควรเป็นกระบวนกรที่สนุก ที่ทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ นอกจากนั้น การเรียนรู้ควรอยู่ในลักษณะที่บูรณาการเนื้อหาสาระหลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การสืบค้นความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนกรที่สำคัญที่ผู้เรียนควรได้ฝึก แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนกรต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ เนื่องจากกระบวนกรต่างๆ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะกระบวนกรต่างๆ เช่น ทักษะการสืบค้นแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ทักษะการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้สัมผัสผลความจริง ได้ลงมือทำหรือลงมือปฏิบัติจริง และใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้อินเทอร์เน็ตและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุก เพลิดเพลิน และเกิดการเรียนรู้ได้ดี

ข. ครู

แต่เดิมในอดีต ครูมีความคิดว่า การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการถ่ายทอดความรู้ของครู ครูจึงบรรยายและให้ผู้เรียนปฏิบัติตามเนื้อหาหลักสูตร โดยใช้หนังสือหรือตำราเป็นหลักในการสอน และให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาแล้วฝึกปฏิบัติ เด็กปฏิบัติตามคำสั่งของครูเป็นส่วนใหญ่ ครูกล่าวว่า การเรียนรู้เช่นนี้ทำให้เด็กเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้น ไม่ค่อยคิด แก้ปัญหาไม่เป็น ไม่ใฝ่รู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ และไม่ช่วยให้เด็กอ่อนพัฒนา เด็กจะเรียนเพื่อให้สอบได้ และจะทำเมื่อครูสั่งเท่านั้น แต่การสอนแบบนี้ก็มีส่วนดี ตรงที่ครูเตรียมการสอนสบายและสอนสบาย

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เปลี่ยนไป เนื่องจากการพัฒนาโรงเรียนของผู้บริหาร ซึ่งใช้แนวคิดใหม่ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้มีการบังคับใช้แล้ว และการตระหนักเห็นความสำคัญของแนวคิดใหม่ของครูเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ รวมทั้งเห็นผลเสียของการสอนแบบเก่า และผลดีของการสอนแนวใหม่ อย่างไรก็ตามยังมีครูอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อย ที่ยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด แนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ

การตระหนักถึงความสำคัญของการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาสทดลอง ลงมือทำ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูกล่าวว่า ลักษณะของการเรียนรู้ที่ดี ก็คือ การที่เด็กเข้าใจองค์ความรู้ ได้คิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ครูให้ข้อมูลว่า การสอนตามแนวคิดใหม่ทำให้เด็กมีความสุขและสนุกกับการเรียน สนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียน ใช้ความคิด และกล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งครูมีความพอใจกับผลที่เกิดขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องระเบียบวินัยและการควบคุมชั้น ซึ่งครูบางท่านกล่าวว่า ยังทำได้ยากและมีความเห็นว่า ควรมีการผสมผสานจุดดีของการสอนแบบเดิมกับแบบใหม่เข้าด้วยกัน

เมื่อสอบถามครูเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จำนวน 30 รายการ พบว่า ในปัจจุบันครูมีความเห็นด้วยกับแนวคิดต่างๆ เพิ่มขึ้นจากอดีตก่อนปี 2540 จากระดับน้อยเป็นระดับมาก 8 รายการและเพิ่มจากระดับมากเป็นมากที่สุด 5 รายการ ส่วนรายการที่เหลือครูมีความเห็นด้วยในระดับมากคงที่ จึงไม่มีรายการใดที่ครูเห็นด้วยในระดับน้อย แนวคิดที่ครูเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ก็คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต และการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษา
พ.ศ. 2542 ในช่วงก่อนและหลังปี 2540

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น — X	ความหมาย	ความคิดเห็น — X	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความไม่รู้อให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.75	มาก	3.54	มากที่สุด
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.50	มาก	3.71	มากที่สุด
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาหรือมุดความรู้ด้วยตนเอง	2.42	น้อย	3.75	มากที่สุด
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.50	มาก	3.71	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.50	มาก	3.63	มากที่สุด
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.42	น้อย	3.67	มากที่สุด
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	2.79	มาก	3.67	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.75	มาก	3.54	มากที่สุด
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.46	น้อย	3.50	มากที่สุด
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.58	มาก	3.54	มากที่สุด
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองไว้	2.46	น้อย	3.42	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.67	มาก	3.54	มากที่สุด
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.54	มาก	3.46	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.54	มาก	3.58	มากที่สุด
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.50	มาก	3.67	มากที่สุด
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.67	มาก	3.58	มากที่สุด
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	2.13	น้อย	3.17	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.42	น้อย	3.50	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.42	น้อย	3.58	มากที่สุด
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.42	น้อย	3.63	มากที่สุด
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.38	น้อย	3.58	มากที่สุด
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.42	น้อย	3.71	มากที่สุด
25. การจัดหาแหล่งข้อมูลและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.25	น้อย	3.67	มากที่สุด
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	2.00	น้อย	3.42	มาก
27. การส่งเสริมและให้หลังการเรียนรู้ในชุมชน	2.29	น้อย	3.54	มากที่สุด
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	1.96	น้อย	3.58	มากที่สุด
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.25	น้อย	3.38	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.29	น้อย	3.71	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครูเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ค. นักเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ในอดีตครูเป็นผู้จัดการทุกอย่างโดยไม่มี การสอบถามความคิดเห็นของเด็ก ครูเป็นผู้ให้ความรู้ / เนื้อหา นักเรียนไม่ต้องคิด มีการค้นคว้าหาความรู้น้อย ส่วนใหญ่ยึดตำรา เป็นหลัก การสอนไม่ใช่อุปกรณทันสมัย แต่ปัจจุบันการเรียน การสอนแตกต่างไปจากเดิม นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีการไปทัศนศึกษา มี กิจกรรมหลากหลายให้นักเรียนทำ มีวิชาให้เลือกเรียนมากขึ้น มีการจัดจำนวนเด็กต่อห้องเรียน ลดลง การเรียนไม่เครียด นักเรียนมีอิสระในการคิด การถามและการทำงานจริงมากขึ้น นักเรียน ส่วนใหญ่ชอบการเปลี่ยนแปลงนี้ เพราะเรียนสนุกขึ้นไม่น่าเบื่อ ได้ความรู้มากขึ้น และได้เปิดหู เปิดตามากขึ้นกว่าเดิม แต่ขณะเดียวกันการเรียนก็ยากขึ้นด้วย นักเรียนให้ข้อมูลว่านักเรียนชอบ การเรียนแบบสบายๆ กับครูใจดี แต่ไม่ต้องใจดีมากเกินไป และสอนให้เข้าใจสิ่งต่างๆได้ง่าย สบาย ให้นักเรียนรู้เรื่องและสอนสนุก มีกิจกรรมให้ทำมากๆ นักเรียนชอบไปทัศนศึกษา สัมผัสของจริง ชอบการทดลอง การคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ชอบแสดงความคิดเห็น ชอบการเรียนที่มีการใช้ สื่อการสอนที่ทันสมัย โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ และต้องการที่จะมีการบ้านน้อย มีเวลาว่างให้ เข้าห้องสมุดหรืออ่านหนังสือบ้าง

ง. ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองคิดว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นจากการศึกษาอ่านในตำรา หรือศึกษาข้อมูล จากแหล่งความรู้ต่างๆ แล้วนำความรู้นั้นมาใช้ สาเหตุที่ผู้ปกครองตัดสินใจนำบุตรหลานเข้ามา เรียนที่นี่ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในการสอนแบบบูรณาการว่าสามารถพัฒนาเด็กได้ ผู้ปกครอง ต้องการให้ลูกสัมผัสชีวิตที่แตกต่างกว่าการอยู่ที่บ้านโดยการใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำทำให้ลูก เรียนรู้ที่จะปรับตัว กล้าคิด และกล้าตัดสินใจปัญหาของตนเอง เรียนรู้ที่จะเอาตัวรอดในสังคม และผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่า เด็กควรจะได้ทั้งเรียน เล่นดนตรีและเล่นกีฬาไปพร้อมๆ กัน ไม่ เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว โรงเรียนที่ดีในความคิดเห็นของผู้ปกครองควรเป็นโรงเรียนที่มีการ เรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบไม่แต่เฉพาะด้านวิชาการ แต่ควรมีกิจกรรมต่างๆด้วย รวมทั้งมีครูที่ พยายามทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก จัดให้เด็กเรียนรู้ไปตามธรรมชาติ ไม่เร่งเด็กจนเกินไป โรงเรียนควรเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้ให้ ให้เด็กได้พยายามคิด โดยที่ครูพยายามเสนอแนะแนว ทาง ให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเป็นแบบไหน ชอบแบบไหน แล้วโรงเรียนช่วยหาทางสนองตอบต่อ ความต้องการนั้น ไม่เน้นการแข่งขัน มุ่งพัฒนา EQ ไปพร้อมๆกับ IQ

2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ในภาพรวมครูของโรงเรียนมีลักษณะจัดได้เป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนทำตามแนวคิดใหม่ แต่ก็ยังไม่เข้าใจอย่างแท้ (2) กลุ่มที่เคยชินกับการสอนแบบเดิม และคอยเฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างเฉยๆ (3) กลุ่มที่เคยชินกับการปฏิบัติตามคำสั่ง และ (4) กลุ่มครูใหม่ไฟแรง ซึ่งกลุ่มที่มีจำนวนเป็นส่วนใหญ่ก็คือ กลุ่ม 2 และ 3 จากข้อมูลที่ได้ พบว่าผู้บริหารได้ใช้ยุทธวิธีในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยยึดหลักความสมัครใจ ไม่ใช้การบังคับสั่งการ เพราะท่านคิดว่า “... แต่ละคนมีจังหวะในการพัฒนาตนเอง เพียงแต่เราให้โอกาสอย่างเต็มที่ เขาก็จะพัฒนาไปได้ ” ยุทธวิธีสำคัญที่ผู้บริหารใช้มีหลายประการ สรุปได้ดังนี้

2.3.1 การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารได้พยายามเปิดโลกทัศน์ของครูให้กว้างขึ้น ด้วยการส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้แนวคิด และนวัตกรรมใหม่ๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย เริ่มต้นตั้งแต่การให้ความรู้แก่ครูด้วยตนเอง การส่งครูไปรับการอบรมหรือเข้าประชุมหรือจัดการอบรมที่โรงเรียน โดยเชิญวิทยากรทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ มาให้การอบรม การพาครูและคณะผู้บริหารไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดีๆ ทั้งที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ การเขียนหรือจัดหาเอกสารข้อมูลความรู้ต่างๆ มาให้ศึกษาการส่งเสริมนี้เป็นการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารยอมลงทุนสูงเพื่อช่วยให้บุคลากรเกิดการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากการลงทุนพาครูไปต่างประเทศ ลงทุนเชิญวิทยากรต่างประเทศมาให้การอบรม ลงทุนให้ครูเข้าประชุม อบรมสัมมนาตามที่ครูต้องการ จนครูกล่าวว่า “ไม่ว่าครูจะสนใจเรื่องอะไร ท่านจะพยายามหามาให้เสมอ” และครูจำนวนมากกว่า 80% ที่ตอบแบบสอบถามต่างระบุว่า ตนได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน เข้าร่วมประชุม และศึกษาเอกสารและนวัตกรรมต่างๆ จำนวนมาก เช่น

- 1) การอบรมเรื่องการคิด การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) การบริหารสมอง (brain gym)
- 2) การประชุมสัมมนาเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู การประกันคุณภาพทางการศึกษา และการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน (portfolios)
- 3) การจัด “workshop” ภาษาอังกฤษให้กับครูหมวดต่างประเทศ โดยวิทยากรมาจากประเทศนิวซีแลนด์
- 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพครูหมวดสังคมศึกษาและหมวดภาษาไทย เรื่องอาณาบริเวณศึกษา (area study) : กรณีศึกษาถนนราชดำเนิน และการจัด “workshop” เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ค่ายธรรมะภูธรร่วมกับศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากประเทศนิวซีแลนด์ มาเป็นวิทยากร

5) การพัฒนาและฝึกอบรมครูในด้านการให้คำปรึกษา การแนะแนวการศึกษา การลงทะเบียนเรียน การแนะแนวอาชีพ ความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.)

6) การอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับครูในเรื่องต่างๆ เช่น การใช้งานโปรแกรม Microsoft Windows 98 การใช้งาน Internet & E-mail การใช้โปรแกรม Microsoft Word โปรแกรม PowerPoint การแก้ปัญหาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การออกแบบบทเรียนช่วยสอนด้วยโปรแกรม Authware และการออกแบบและพัฒนาเวปเพจ เพื่อการเรียนการสอน

7) การส่งครูวิทยาศาสตร์ไปศึกษาดูงานที่ Edgewood School และส่งทั้งนักเรียนและครูไป King's Institute ที่ Oakland ประเทศนิวซีแลนด์ในช่วงฤดูร้อน

นอกจากนั้น ครูของโรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนให้ไปเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา ในเรื่องต่างๆ ที่หน่วยงานภายนอกจัด ตามความสนใจและความต้องการของครูอีกจำนวนมาก

2.3.2 การเป็นผู้นำทางความคิด เนื่องจากผู้บริหารท่านนี้ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดที่ก้าวหน้าทันสมัย ท่านจึงเป็นผู้นำทางความคิด ชี้นำแนวคิดและแนวทางต่างๆ ให้แก่ครู ท่านจะนำโดยจุดประกายความคิดให้ครู และให้ครูช่วยกันคิดและดำเนินการต่อ ซึ่งในหลายกรณีครูสามารถดำเนินการได้ ในบางกรณีครูไม่สามารถทำได้ ท่านก็จะช่วยชี้แนะ สอน ลงมือทำให้อู จง กระทั่งครูเข้าใจและสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง ท่านก็จะถอยออกมาและคอยดูแลส่งเสริมอยู่ห่างๆ ในบางกรณีครูเล่าว่า “ท่านจะเริ่มสร้างหรือทำอะไรใหม่ๆ ขึ้นมา ทำให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน ซึ่งเป็นทั้งการกระตุ้นให้ครูคิดและผลักดันให้ทำอะไรๆ ซึ่งตัวเองก็ไม่ว่าจะทำได้ แต่แล้วก็ได้” ซึ่งทำให้ครูค้นพบศักยภาพของตน นอกจากนั้นท่านยังพยายามที่จะพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพนั้นให้สูงขึ้น โดยการให้ความรู้อย่างแบบยล เช่น จากปัญหาที่ว่า ครูกลัวทำการวิจัยเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ยาก ท่านจึงพยายามให้ทำวิจัยอย่างไม่รู้ตัว โดยเริ่มจากการให้ครูศึกษาปัญหานักเรียนแล้ววิเคราะห์ข้อมูล และชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่คุณกำลังทำอยู่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยแล้ว และให้ทุนสนับสนุนให้ครูดำเนินการต่อไปให้สมบูรณ์ ทำให้ครูสามารถทำวิจัยได้โดยไม่เกิดความกลัว หรือท้อใจ ด้วยเกรงว่าตนจะทำไม่ได้ ลักษณะของการเป็นผู้นำทางความคิดนี้ เป็นลักษณะของการกระตุ้นครู เพื่อช่วยให้ครูเกิดแนวคิดและแนวทางของตน และมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ มีการรับฟังความคิดของครู เพราะความคิดของท่านก็มีใช้จะได้ผลหมดทุกเรื่อง บางความคิดก็ไม่เกิดผลตามต้องการ เช่น โครงการ Fast Track ในระยะต้น ท่านจะรับฟังข้อมูล ขอมรับ และหาทางปรับเปลี่ยนหรือแสวงหาทางอื่นๆ ต่อไปเพื่อแก้ไขปรับปรุง

2.3.3 การกระตุ้นและให้อิสระแก่ครูในการพัฒนา และการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการขึ้น ควบคู่ไปกับการชักนำความคิดให้ครูแล้ว ผู้บริหารยังได้กระตุ้นให้ครูพัฒนาแนวคิดของตนขึ้นมา ท่านได้อิสระแก่ครูในการคิดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ขึ้น และให้การสนับสนุนครูในการนำความคิดสู่การปฏิบัติ ครูกล่าวว่า “...ขอให้มี proposal เข้าไปเสนอท่าน ท่านจะพยายามให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่” การสนับสนุนที่ให้ ซึ่งทำให้ครูมีแรงจูงใจในการที่จะคิดริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบและผูกพันกับสิ่งที่ทำ นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยให้เกิดกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการขึ้นในโรงเรียน อันจะเป็นฐานสำคัญของการวิจัยและการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อไปในอนาคต

2.3.4 การให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการ ผู้บริหารได้สนับสนุนให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในทุกระดับและในหลายลักษณะ โดยมีแนวทางการทำงานร่วมกัน 6 ประการ คือ (1) ใช้แนวทางการของการทำงานเป็นทีมทั้งหมด โดยมีการประสานสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคณะกรรมการโรงเรียน (2) ทำแนวทาง TQM (Total Quality Management) มาใช้ในการพัฒนา (3) ยึดหลักความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจกันทำงาน โดยมีวิสัยทัศน์ การกำหนดภารกิจที่ชัดเจนด้วยการตั้งเป้า (4) มีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลทั้งจากภายในและภายนอก (5) การทุ่มเทกำลังกายและใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกเสนอความคิดได้เต็มที่ และ (6) นำเทคโนโลยีและการจัดการที่ทันสมัยมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ด้วยแนวทางหลัก 6 ประการนี้ บุคลากรของโรงเรียนจึงมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการคณะต่างๆ ซึ่งต้องคิดวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว หรือมีการส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการต่างๆ โดยในแต่ละหมวดวิชาจะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำอย่างร่วมมือกัน โดยมีการประสานงานกับหมวดวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่วมรับผลของการดำเนินการนั้นด้วยกัน การร่วมมือกันนี้มีทั้งในรูปของคณะกรรมการชุดใหญ่ ชุดเล็ก ซึ่งจะมีการประชุมร่วมกันบ่อยๆ ในลักษณะที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการ ทำให้บุคลากรเกิดการตื่นตัว และกระตือรือร้นในการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน ตัวอย่างการร่วมมือกันของครูในการพัฒนาวิชาการมีจำนวนมาก เช่น

(1) มีการพัฒนางานด้านวิชาการ โดยเริ่มจากการจัดสัมมนา ระดมความคิดเห็นของครูผู้สอนทุกหมวดวิชา กำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินการให้ไปถึงเป้าหมายนั้น แล้วร่วมกันจัดทำแผนแม่บทด้านการพัฒนาการเรียนการสอนทั้งระยะเร่งด่วน ระยะสั้นและระยะยาว โดยมีการตั้งเป้า มีตัวชี้วัด (indicators) ที่ชัดเจน มีระบบการติดตามผล-ประเมินผล และจัดทำข้อเสนออย่างชัดเจนทั้งทางด้านกิจกรรม ระยะเวลา และงบประมาณ

(2) มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

(3) ครูหมวดวิชาสังคมศึกษาร่วมกับ Rex Bloomfield ได้จัดทำทบทวนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาการปกครองที่ดี (good government)

(4) มีการปรับปรุงระบบรายงานการประเมินผลการเรียนของนักเรียน โดยมีการประเมินด้าน E.Q. (Emotional quotient) ด้วย ซึ่งแบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินที่ครบถ้วน เพราะเป็นการประเมินร่วมกันระหว่างโรงเรียน (ครูผู้สอน) คณะและบ้าน โดยมีการสร้างโปรแกรมระบบบริหารสำหรับการรายงานคะแนนของแต่ละวิชา

(5) มีการศึกษาแบบประเมินของ Winchester School มาปรับใช้ในการประเมินของโรงเรียนและการปรับปรุงของโรงเรียนจะนำ Benchmarking จากโรงเรียนที่มีคุณภาพในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกามาเทียบเคียง

(6) มีการประชุม ปรึกษาหารือตกลงกันในการกำหนดคุณลักษณะ (จิตพิสัย) และสัดส่วนของคะแนนในด้านวิชาการและด้านพฤติกรรม

(7) มีการพิจารณาร่วมกันถึงเรื่องข้อสอบแบบปรนัยและอัตนัย โดยพิจารณาถึงจุดประสงค์และสัดส่วนระหว่างข้อสอบปรนัยและอัตนัยที่เหมาะสม

(8) หัวหน้าหมวดวิชาร่วมกันทำตัวบ่งชี้ในการประเมินความสำเร็จของโครงการต่างๆ โดยตัวบ่งชี้ครอบคลุมในเรื่องความกระตือรือร้นในการทำงานด้วย ซึ่งจะมีผลต่อการของบประมาณ และการจัดประเมินโครงการให้ครู – อาจารย์ เข้ามามีส่วนประเมินด้วย

2.3.5 การมีและใช้แนวคิดหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้นำทางความคิด มีความเข้าใจและมีแนวคิดหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ท่านจึงสามารถให้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเหล่านั้นให้แก่ครูได้ ทำให้ครูมีหลักในการพัฒนาที่ชัดเจน และเมื่อนำไปปฏิบัติและประสบปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ก็ได้รับคำปรึกษาแนะนำจากผู้บริหาร ทำให้การดำเนินการตามแนวคิดนั้นประสบผลสำเร็จ แนวคิดหลักที่โรงเรียนนี้ใช้อยู่มีหลายประการ ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้แบบเพลิน (plearn) การบูรณาการ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างความรู้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อที่ทันสมัยในการสอน และการจัดกิจกรรมหลากหลาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพิจารณากำหนดให้

การเรียนดนตรีให้มีลักษณะเป็น music appreciation ไม่ต้องมีเกรด แต่มีการสนใจโดยมีการมอบเครื่องหมายความสามารถและวุฒิบัตรให้ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนศิลปะให้มีลักษณะเป็นศิลปะวิจักษ์ (art appreciation) ให้นักเรียนมีความรู้ คุณผลงานศิลปะเป็น โดยจัดรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ ให้นักเรียนมีประสบการณ์ จัดนิทรรศการเพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ ส่วนการจัดสาระสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับทักษะชีวิต (Life Skills) นั้นให้มีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับกับ

ปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ เป็นการบูรณาการระหว่างปัญหากับการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีแนวคิดเกี่ยวกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการเรียนนอกห้องเรียน โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัด เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมบรรยายของหมอดันไม้ เป็นต้น

การจัดโปรแกรมการศึกษาพิเศษ (extended learning or fast track) เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความสนใจพิเศษสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ตนสนใจได้ สถาบันทวีปัญญาจะทำหน้าที่ช่วยจัดโปรแกรมการเรียนรู้ในลักษณะ “ project-based learning” ให้กับนักเรียน

การจัดค่ายวิชรมงกุฎ หรือ Vajiravudh on the hill (VOH) โดยให้นักเรียนมีโอกาสไปเข้าค่ายซึ่งอยู่ใกล้วนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นเวลาหลายสัปดาห์ ซึ่งนักเรียนจะมีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวไปศึกษาธรรมชาติ ความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ชาวไ้ให้นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ ปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และพัฒนาความเข้าใจทั้งในเรื่อง เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคม

2.3.6 การบริหารจัดการให้เกื้อหนุนต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และกระบวนการสอนของครู ซึ่งส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ และสามารถดำเนินการพัฒนาตามที่ต้องการได้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในกรณีศึกษานี้ ผู้บริหารมีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการให้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่ติดงการให้หลายๆ ด้าน เช่น

(1) การบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ผู้บริหารได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีสวยงาม และเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการจัดสร้างอาคารใหม่เพิ่มเติม และมีการปรับปรุงห้องเรียนและมีการจัดห้องพิเศษต่างๆ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องศิลปะ ห้องออกแบบ (design) ห้องดนตรี และห้องสิ่งแวดล้อม มีการจัด Resource room ให้หมวดภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ใช้ในการศึกษาค้นคว้า มีการจัดทำ Scholar room เพื่อเก็บและแสดงประวัตินักเรียนดีเด่น และมีการจัด Staff room เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการพบปะระหว่างครู และเป็นที่ค้นคว้าข้อมูล การเรียนการสอน รวมทั้งเป็นที่ติดประกาศการประสานงานภายในทุกเรื่อง ซึ่งครูสามารถเข้ามาติดตามข่าวสารของโรงเรียนทุกเช้า

(2) การบริหารจัดการด้านวิชาการ ผู้บริหารได้มีการดำเนินการในหลายๆ เรื่อง เพื่อช่วยให้การพัฒนาทางด้านวิชาการสามารถบรรลุผลตามแผนงานหรือความคิดที่ได้กำหนดไว้ เช่น

(2.1) มีการจัดทำตารางสอนใหม่ด้วย software ที่มีการพัฒนาขึ้น เพื่อจัดตารางสอนโดยเฉพาะ และมีการปรับตารางเรียนและคาบเวลาเรื่องในวิชาคอมพิวเตอร์ให้เหมาะสมขึ้น

(2.2) มีการกำหนดจำนวนครูที่ปรึกษาต่อนักเรียนใหม่ให้เหมาะสมขึ้น โดยครูที่ปรึกษาจะช่วยให้คำแนะนำทั้งทางด้านการวิชาการและการแนะแนวอาชีพ รวมทั้งทางด้าน E.Q. โดยโรงเรียนจัดห้องไว้เพื่อให้ครูและนักเรียนพบกัน และมีการทำตารางการใช้และเก็บบันทึกข้อมูลการใช้ไว้ด้วย

(2.3) มีการให้นโยบายเกี่ยวกับการจัดสอบพิเศษ โดยโรงเรียนให้มีนโยบายที่จะดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี โดยการจัดการสอนให้กลุ่มนักเรียนดังกล่าวทั้งชั้น ม. 5 และ ม.6 แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการเรียนพิเศษนั้น การดำเนินการต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดระบบการสอนพิเศษเกิดขึ้น

(2.4) มีการจัดระบบการสอนวิชา Independent Study ให้รัดกุมทั้งในด้านการสอนและการเตรียมการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จมากขึ้น

(2.5) มีการพัฒนาและฝึกอบรมครูในด้านการให้คำปรึกษา การแนะแนวการศึกษา การทะเบียนเรียน การแนะแนวอาชีพ ความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) และจัดให้มีอาสาสมัครได้รับผลตอบแทนให้ 3 ลักษณะ คือ ผลการตอบแทนเป็นเงิน การลดภาระงาน และการให้ที่พักอาศัย

(2.6) มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตร Bachelor of Fine Art ทางด้าน Design and Technology ร่วมกับ Milwaukee Institute of Art and Design (MIAD)

(2.7) มีการส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนในต่างประเทศทางไปรษณีย์ หรือ ทาง Internet กับ King 's College ซึ่งให้บริหารทางวิชาการ กิจกรรม คนตรี กีฬา และทางด้านวิชาการ และมีการส่งครูและนักเรียนไปศึกษาดูงานที่วิทยาลัยดังกล่าวยในช่วงฤดูร้อน และมีการติดต่อกับหน่วยงาน IDP เพื่อขออาสาสมัครจากออสเตรเลียมาสอนที่โรงเรียน

(3) การบริหารจัดการด้านระบบการบริหารงาน ผู้บริหารได้รับระบบการบริหารงานใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาวิชาการ โดยจัดให้มีฝ่ายวิชาการซึ่งประกอบด้วย

(3.1) คณะกรรมการวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ ได้แก่ หมวดภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ ศิลปะ หมวด Design & Technology และหมวดคุณภาพชีวิต รวมทั้งหน่วยทะเบียนและวัดผล และศูนย์แนะแนวอาชีพ

(3.2) คณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ห้องสมุด และศูนย์วิทยานิพนธ์ ศูนย์สารสนเทศ หน่วยผลิตสื่อผสม หน่วยพัฒนาครู หน่วยพัฒนาการเรียนรู้ และหน่วยพัฒนากิจกรรมต่างประเทศ

(3.3) คณะกรรมการกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมกีฬา คณิตฯ ละคร
คำขวัญรณรงค์ กิจกรรมสมาคม กิจกรรมลูกเสือและรักษาดินแดนและกิจกรรมวันเสาร์

(3.4) สถาบันทวีปัญญา เป็นหน่วยงานที่จัดโปรแกรมการศึกษาพิเศษสำหรับ
นักเรียนที่มีความสนใจพิเศษที่ต้องการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายๆเรื่อง เพิ่มเติมจากการ
เรียนปกติ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษนี้จะ
ต้องแสดงความจำนงค์ต่อสถาบัน สถาบันจะทำหน้าที่จัดหาวิทยากร หรือสื่อวิทัศน์ โปรแกรม
คอมพิวเตอร์ หรือวัสดุต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ และผู้เรียนจะเป็นผู้
เลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตน

(4) การบริหารบุคลากร ผู้บริหารได้ปรับระบบเงินเดือน ระบบการจัดสวัสดิการ
ให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น ได้มีการส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ โดยการไปเข้ารับ
การอบรม ประชุมสัมมนา และศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ มีการจัดทำ
แผนกำลังคน ในด้านอัตรา ภาระงาน และวิธีการสรรหาครูในสาขาที่ขาดแคลน ซึ่งครูในสาขานี้
สามารถทำการสอนร่วมกันระหว่างหมวดได้ โดยการจัดค่าตอบแทนพิเศษไว้ด้วย และได้มีการ
พัฒนาระบบการจ้างครู โดยทำสัญญา 3-5 ปี เพื่อกระตุ้นให้ครูได้พัฒนาตนเอง รวมทั้งเปิดโอกาส
ให้ครูประเมินตนเอง นอกจากนั้นยังมีการเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ขั้น โดยไม่จำกัดโควตา บุคคลที่
รับการเลื่อน 2 ขั้นแล้ว สามารถรับได้อีก หากมีคุณสมบัติเหมาะสม

(5) การบริหารจัดการด้านชุมชน ผู้บริหารมีการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง
อยู่ตลอดเวลา การพบผู้ปกครองแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการร่วมมือกันกับโรงเรียนในการ
เลือกแผนการเรียนกับแผนการเลือกอาชีพ (สำหรับนักเรียนชั้น ม. 4) โดยมีศูนย์แนะแนวอาชีพ
เป็นผู้ประสานงาน และการร่วมกันปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของนักเรียนกับ
การตัดสินใจของนักเรียนด้วยการเรียกผู้ปกครองมาพบ นอกจากนั้น โรงเรียนยังได้ปรับปรุง
ระบบการคัดเลือกและรับนักเรียนใหม่ โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้เกี่ยวกับโรง
เรียน โดยการเชิญให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมการประชุมต่างๆ รวมทั้งโอกาสได้พบ
คุยกับครูเทอมละครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งระบบใหม่นี้จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในปณิธาน
และกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี นอกจากนั้น โรงเรียนและผู้ปกครองมีการพบปะพูดคุยกันในเรื่อง
ต่างๆเกี่ยวกับเด็กอยู่เสมอ เนื่องจากผู้ปกครองมารับเด็กกลับบ้านเดือนละ 2 ครั้ง เป็นประจำ
นอกจากนั้น โรงเรียนยังมีสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีคณะ
กรรมการบริหารสมาคมและสมาชิกที่มีศักยภาพสูง ให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอีกด้วย

ผู้บริหารได้ใช้ยุทธวิธีต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนและบุคลากรเกิดการ
เปลี่ยนแปลงแนวคิดและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูที่ตอบแบบสอบถามได้ประเมินว่า ผู้
บริหารของตนมีความพร้อมหรือศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระดับ 80% -100%

2.4 ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากแบบสอบถามครู พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จำนวน 30 รายการ ปัจจุบันเพิ่มขึ้นจากอดีตก่อนปี พ.ศ. 2540 จากระดับน้อยเป็นระดับมากถึง 16 รายการ เพิ่มจากระดับมากเป็นมากที่สุด 1 รายการ และเพิ่มจากระดับน้อยเป็นระดับมากที่สุด 3 รายการ ได้แก่ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และดำรงชีวิต และการจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ซึ่งนับว่ามีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีโอกาสดำเนินปฏิบัติและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จำนวน 16 รายการ อยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การที่ครูจัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่างๆ การที่นักเรียนมีโอกาสดำเนินเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อนๆ และการที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติ
การศึกษา พ.ศ. 2542 ในช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ. 2540 มีดังนี้

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ <u>X</u>	ความหมาย	การปฏิบัติ <u>X</u>	ความหมาย
ทำนุปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความใฝ่รู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.75	มาก	3.71	มากที่สุด
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.42	น้อย	3.67	มากที่สุด
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง	2.42	น้อย	3.75	มากที่สุด
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.67	มาก	3.79	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนได้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.46	น้อย	3.67	มากที่สุด
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.54	มาก	3.63	มากที่สุด
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	2.83	มาก	3.71	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.92	มาก	3.58	มากที่สุด
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.58	มาก	3.50	มากที่สุด
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.75	มาก	3.54	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.67	มาก	3.50	มากที่สุด
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.62	มาก	3.50	มากที่สุด
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.79	มาก	3.58	มากที่สุด
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.62	มาก	3.50	มากที่สุด
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.67	มาก	3.67	มากที่สุด
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.75	มาก	3.63	มากที่สุด
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	2.13	น้อย	3.08	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.50	มาก	3.54	มากที่สุด
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.67	มาก	3.63	มากที่สุด
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.71	มาก	3.58	มากที่สุด
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.71	มาก	3.58	มากที่สุด
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.67	มาก	3.71	มากที่สุด
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.58	มาก	3.71	มากที่สุด
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	2.13	น้อย	3.46	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.46	น้อย	3.54	มากที่สุด
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้	1.92	น้อย	3.67	มากที่สุด
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.13	น้อย	3.54	มากที่สุด
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.25	น้อย	3.75	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ	
	- x	ความ หมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด		
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	3.06	มาก
2. นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	2.89	มาก
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.38	มาก
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	3.02	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	3.07	มาก
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.70	มาก
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	2.98	มาก
8. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	2.96	มาก
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	2.91	มาก
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	3.00	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.94	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	3.00	มาก
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.85	มาก
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	2.57	มาก
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.93	มาก
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	2.67	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

นอกจากนั้น นักเรียนยังได้ให้ข้อมูลถึงวิธีการและกระทำของครูที่นักเรียนชอบในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาประมวลได้ดังนี้

- (1) การได้ไปทัศนศึกษา / ศึกษาสถานนอกสถานที่
- (2) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน
- (3) การเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์/โปรแกรมเลโก้และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ
- (4) การให้เด็กทำงานกลุ่ม ได้ทดลองและฝึกปฏิบัติจริง
- (5) การได้เรียนวิชาดีไซน์
- (6) การมีการบ้านน้อยลง
- (7) การให้เด็กได้ค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและห้องสมุด และศึกษาหาความรู้ด้วย

ตนเอง

- (8) ครูเข้าใจเด็กวัยรุ่น รักและดูแลเอาใจใส่นักเรียน
- (9) ครูไม่เคร่งครัดในระเบียบจนเกินไป ครูไม่ตีเด็ก
- (10) การสอนที่ครูใกล้ชิดเด็ก
- (11) การมีเกมให้เล่น / มีการเล่นประกอบบทเรียน
- (12) การมีชมรมให้เด็กเลือกเรียนเสริมตามความสนใจ
- (13) การให้เด็กสรุปบทเรียนที่อ่านหรือข้อมูลที่ได้จากค้นคว้า
- (14) การให้เด็กได้เล่นละคร ช่วยเหลือนักเรียน
- (15) การสอนสนุกมีสาระ สอนสนุกไม่น่าเบื่อ
- (16) การเรียนทฤษฎีก่อนปฏิบัติ ทำให้ข้อผิดพลาดลดลง
- (17) การมีการใช้สื่อการสอน
- (18) การสอนด้วยวิธีคิดในการหาคำตอบ
- (19) การสอนแบบเป็นกันเอง
- (20) การให้นักเรียนสามารถถามคำถามโดยไม่มีข้อแม้
- (21) การให้อภัยเด็กเสมอ
- (22) การสอนให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง
- (23) การลดการใช้แบบเรียน ทำให้ไม่น่าเบื่อ น่าสนใจ

นอกจากข้อมูลข้างต้นแล้ว จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนหลังการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษาเอกสารประกอบการสอนต่าง ๆ พบว่าครูของโรงเรียนใช้แนวคิดหลักเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลายประการ ดังนี้

(1) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ "เพลิน" (Plearn) แนวคิดนี้นับว่าเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทุกอย่างให้กับเด็ก กระบวนการเรียนรู้ควรเป็นกระบวนการที่สนุก เพลิดเพลิน มีลักษณะของการเล่น + การเรียน (play + learn) แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าลักษณะเช่นนี้เป็นสภาพที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ จึงมีลักษณะที่ครูแสดงความเป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก ไม่เคร่งเครียด เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ได้ทำ ได้ซักถาม ได้สร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง ได้เรียนรู้จากการทำในสิ่งที่ตนสนใจ โดยครูคอยสนับสนุนช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำตามความต้องการของเด็ก

(2) แนวคิดการบูรณาการเนื้อหาสาระหลากหลายวิชา ดังจะเห็นได้จากการที่ครูทุกหมวดมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนด "theme" ในการสอนในแต่ละเทอม เมื่อกำหนดได้แล้ว ครูแต่ละวิชาจะต้องไปศึกษาค้นคว้าหาเนื้อหาในวิชาของตนให้สอดคล้องกับ "theme" ที่กำหนดร่วมกัน และมีการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อปรับแผนให้เหมาะสมเป็นระยะ ๆ ดังนั้นผู้เรียนจึงมีโอกาสดูแลเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างบูรณาการ

(3) แนวคิดการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ อาทิ วิชาสังคมศึกษา ครูให้เด็กระบุความต้องการของตนว่า สนใจอยากเรียนรู้อะไร และให้กำหนดเรื่องที่เรียน และครูจะช่วยแสวงหาผู้รู้ หรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้เด็ก ในวิชาภาษาไทย ครูมีการตั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียนออกมาและให้ผู้เรียนคิดว่า ตนต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม ในวิชาต่างประเทศ ครูมีการทดสอบความรู้ของผู้เรียนก่อน และจัดกิจกรรมให้เด็กแตกต่างกันตามความสามารถ ในวิชาศิลปะ ครูเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นต้น

(4) แนวคิดการให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้และการสร้างความรู้ ครูของโรงเรียนนี้ใช้แนวคิดนี้ค่อนข้างมากในการจัดการเรียนการสอน โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น ค้นคว้าจากห้องสมุด หนังสือ เอกสาร จากคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และจากแหล่งข้อมูลจริงในชุมชน นักเรียนมีโอกาสดูแลศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตนสนใจ และใช้กระบวนการกลุ่มและเทคนิคการทำ mind map และเทคนิคอื่น ๆ ในการทำความเข้าใจ สร้างความรู้และสรุปความรู้ของตน

(5) แนวคิดการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนมีความพร้อมทางด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการ Lighthouse กับ The Media Lab ของ M.I.T โดยการแนะนำของมูลนิธิศึกษาพัฒนา เพื่อพัฒนาแนวคิดและการเรียนรู้แบบ "Constmctionism" ซึ่งส่งเสริมให้เด็กสร้างความรู้โดยใช้วัสดุทางศิลปะและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการสร้างความรู้ครูและนักเรียนของโรงเรียนได้รับการอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microworlds โปรแกรมคอมพิวเตอร์

โลโก้ และโปรแกรม LEGO TC Logo ซึ่งเชื่อมโยงภาษาโลโก้กับเลโก้ ของเล่นที่นำมาสร้างเป็นรูปต่าง ๆ ได้ ทำให้เด็กสามารถควบคุมเลโก้ที่ให้เคลื่อนไหว เดิน หรือ ฉายแสง ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ตามที่ตนต้องการได้ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์นี้สามารถช่วยให้เด็กสร้างความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และการออกแบบได้อย่างดี และนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ชอบและสนใจมาก

(6) แนวคิดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ทักษะศึกษา ได้เข้าไปสัมผัสความเป็นจริง ซึ่งนักเรียนชอบมากและต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเช่นนั้นมาก ๆ นักเรียนได้มีโอกาสไปชมการแสดง โขน ละคร ได้เข้าค่ายธรรมชาตวิชาวรรณวิทยาลัย ศึกษาการเคี่ยมป่า ธรณีวิทยา นิเวศวิทยา สัตว์ป่า ฯลฯ เป็นต้น ได้ทำโครงการวิชาวรรณศึกษา ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ จากเจ้าของภาษา

สำหรับวิธีการจัดการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่พบว่าครูใช้จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็มี การสอนโดยการบรรยายเนื้อหาสาระให้นักเรียนฟัง การแบ่งกลุ่มเพื่อทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากครูและนำเสนอให้เพื่อนฟัง การให้เด็กศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต การให้เด็กทำการทดลองร่วมกันเป็นกลุ่ม การให้เด็กในห้องช่วยกันลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ต้องการเรียน การเขียน/ทำงานบนกระดานและให้นักเรียนลอก การลงคะแนนเสียงออกความคิดเห็นเพื่อต้องการมติของห้อง การใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิด การให้เด็กลงมือปฏิบัติงานในห้องเรียน การให้เด็กเรียนรู้จากสถานที่จริง ฯลฯ

บรรยากาศของการสอนที่เกิดขึ้นจริงเป็นไปในลักษณะใกล้ชิด เนื่องจากอัตราครูต่อจำนวนเด็กมีประมาณ 1 ต่อ 20 ครูสามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงในการจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มเพื่อทำงาน หรือเดินดูขณะที่ยอมรับมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนทำงาน ลักษณะการสอนในห้องเรียนส่วนใหญ่พบว่า การสอนในวิชาที่มีเนื้อหาสาระเชิงความคิดรวบยอด ครูใช้การสอนแบบบรรยาย ซึ่งมีลักษณะเป็นการเขียนอธิบายบนกระดาน หรือเขียน/อธิบายวิธีการทำโจทย์ปัญหา แล้วให้นักเรียนลอกและทำโจทย์ต่อ ส่วนกิจกรรมที่จัดให้เด็กนอกเหนือจากการสอนครูก็คือ การให้เด็กทำในรูปแบบของแบบฝึกหัดโดยมีการให้เด็กทำเป็นรายบุคคล หรือให้แบ่งกลุ่มช่วยกันคิดและออกมาแนะนำเสนอส่วนวิชาที่มีลักษณะที่ให้เกิดปฏิบัติ จะมีการให้เด็กแบ่งกลุ่ม 4 – 6 คน และให้ช่วยกันลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งอาจแบ่งเป็นการลงมือทำงานตามใบงานซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการตามขั้นตอนที่เขียนให้นักเรียนปฏิบัติตามหรือให้เด็กช่วยกันคิดสร้างสรรค์ออกแบบอย่างอิสระโดยใช้ความรู้พื้นฐานที่ครูได้สอนไว้ในการทำงานปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กจะมีลักษณะเป็นกันเอง เด็กจะกล้าถามและกล้าแสดงความคิดเห็นกับครู

จากการได้สัมภาษณ์พูดคุยกับครู ครูได้ให้ข้อเสนอแนะ และระบุปัญหาและความต้องการของครูในการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนไปเป็นอีคิผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกระแสด้านการเปลี่ยนแปลงอยู่บ้าง ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับตัวและมีการสื่อสารปรับความเข้าใจกัน เมื่อครูเห็นประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ก็จะรู้สึกเห็นด้วยแล้วค่อยๆทำตาม
2. ครูบางคนต้องการพัฒนาการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา
3. สิ่งที่ครูต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมได้แก่
 - 3.1 การผลิตสื่อ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี
 - 3.2 เรื่องที่เด็กมีความสนใจศึกษา ซึ่งต่างไปจากที่กำหนดไว้
 - 3.3 ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ
 - 3.4 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
4. ครูต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรวิชาที่ตนรับผิดชอบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนในบริบทสังคมไทย

สำหรับนักเรียน ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลว่าชอบการเรียนการสอนแบบใหม่ เนื่องจากสนุก ไม่น่าเบื่อ และมีกิจกรรมที่น่าสนใจให้ทำจำนวนมาก แต่มีเด็กบางคนก็กล่าวว่าตนไม่ชอบสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะหาแล้วไม่ได้ตรงตามที่ครูต้องการ อยากให้ครูสอนแบบเดิมมากกว่า และเด็กบางคนบอกว่า ครูแต่ละคนให้กิจกรรมมากทำให้ไม่มีเวลาทำงานเพียงพอ และไม่ชอบได้พักผ่อนเพียงพอ

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารแผนการสอนและเอกสารประกอบการสอนของครู พบว่า การที่ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ขึ้นได้นั้น เนื่องมาจากการที่ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการจัดทำแผนการสอน ครูกล่าวว่า ได้พยายามนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรม / ศึกษาดูงานต่างๆ มาใช้ในการจัดเตรียมแผนการสอน และมีการนำข้อมูลที่ได้จากการสอนไปใช้ในการปรับปรุงแผนการสอนด้วย

ด้วยการดำเนินการพัฒนาต่างๆ ดังกล่าวไว้ข้างต้น จึงปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามจึงได้ประเมินความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาของตนเองและเพื่อนครูไว้ในระดับ 80%

จากข้อมูลที่ปรากฏข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยุทธวิธี / วิธีการสำคัญที่ครูใช้จริงและส่งผลให้เด็กชอบที่จะเรียนรู้ มีหลายประการ ได้แก่ การให้เด็กเรียนรู้แบบเพลิน (plearn) สนุก ไม่เคร่งเครียด ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด การพาเด็กไปทัศนศึกษา ให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้สัมผัสความจริง การให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการ การ

ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอน ให้เด็กสร้างองค์ความรู้และศึกษาด้วยตนเอง และให้ทำกิจกรรมที่มีลักษณะหลากหลาย เช่น การทดลอง การทำโครงงาน การเรียนรู้แบบโครงการ การทำงานกลุ่ม การรายงานและการแสดงผลงาน เป็นต้น นอกจากนั้นครูได้มีการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านทางการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น การเล่นดนตรี และกีฬานานาชาติ รวมทั้งการเข้าค่าย และชมรมหรือชุมนุมทางวิชาการต่างๆ อีกด้วย ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ดี ในบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูกับเด็ก

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนหลายทางด้วยกัน ดังนี้

2.5.1 เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมการสอนการประชุมต่างๆ ของโรงเรียน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนรับรู้ เรียนรู้ และร่วมพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ.2543 โรงเรียนได้มีการปรับระบบการคัดเลือกและรับนักเรียนใหม่ ซึ่งในระบบจะมีการเชิญผู้ปกครอง (ใหม่) ให้เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมการประชุมต่างๆ ของโรงเรียน รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการกับครูเทอมละครั้ง เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกระบวนการนี้ จะช่วยให้ผู้ปกครองได้รับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและกิจการต่างๆ ของโรงเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เจตนารมณ์ของการพัฒนาเด็กอย่างสอดคล้องกับโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการดูแลและพัฒนาจากทั้ง 2 ทางอย่างสัมพันธ์กัน

2.5.2 พบปะพูดคุยกับหัวหน้าคณะและครู เนื่องจากผู้ปกครองมารับเด็กกลับบ้านเดือนละ 2 ครั้ง เป็นประจำ ผู้ปกครองจึงมีโอกาสดำเนินการพบปะพูดคุยกับหัวหน้าคณะที่ดูแลเด็ก และครู เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของเด็ก หรือการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก

2.5.3 รับรู้ข่าวสารจากทางโรงเรียนเป็นประจำ โรงเรียนออกจดหมายและวารสารประจำเดือน เพื่อส่งข่าวสารต่างๆ ให้ผู้ปกครองรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมและผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

2.5.4 ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารสมาคมนักเรียนเก่าวิชราวุธวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาชิกสมาคม ร่วมมือกับโรงเรียนให้การสนับสนุน ช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเงิน สื่อเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และทางด้านวิชาการ รวมทั้งการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ แก่โรงเรียน

2.5.5 ช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ หรือ มาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน และให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน

นอกจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าวแล้ว นักเรียนให้ข้อมูลว่า ผู้ปกครองได้ดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของตน ดังนี้

- (1) ให้นักเรียนได้เรียนพิเศษ ทบทวนความรู้
- (2) สอนสิ่งที่ไม่รู้ สอนการบ้าน ทบทวนความรู้
- (3) จัดซื้ออุปกรณ์การเรียนต่างๆ ให้
- (4) ดูแลให้อ่านหนังสือ ดูแลให้แบ่งเวลา
- (5) อธิบายเรื่องที่ไม่เข้าใจ / สอน และอธิบายเสริมให้
- (6) หาซื้อหนังสือดีๆให้อ่านเสริมความรู้
- (7) พาไปทัศนศึกษา
- (8) ช่วยคอมพิวเตอร์ / งานบ้าน / ทำขนม
- (9) ให้เล่น Internet
- (10) สอนให้เป็นคนดี
- (11) ออกค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียน
- (12) ให้ทำประโยชน์โดยการทำงานบ้าน
- (13) สนับสนุนให้สอบชิงทุนด้านการศึกษา

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และเห็นด้วยที่โรงเรียนจัดการศึกษาโดยไม่มุ่งเน้นวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้การพัฒนารอบด้านทั้งทางด้านดนตรี กีฬา และกิจกรรมต่างๆ และผู้ปกครองส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากลูกมีความสุขที่ได้อยู่ในโรงเรียนนี้ และมีความเห็นว่า ผู้บริหารจะสามารถพัฒนาโรงเรียนให้สมบูรณ์ทั้งระบบได้ เพราะโรงเรียนมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน และแสดงความเต็มใจความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากขึ้น ส่วนครูของโรงเรียนได้ประเมินความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาของผู้ปกครองและชุมชนไว้ในระดับ 75%

2.6 ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ประเมินความสำเร็จของโรงเรียนให้อยู่ในระดับ 80% โดยชี้ถึงหลักฐานแสดงความสำเร็จ ดังนี้

ก. ด้านโรงเรียน

- 1) ผู้บริหารสามารถเปิดโรงเรียนสู่สาธารณชน และแสดงผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน ภายในเวลา 5 ปี
- 2) โรงเรียนมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของชุมชน และสาธารณชนบุคคลภายนอกมีเจตคติที่ดีโรงเรียน

- 3) โรงเรียนมีกิจกรรมที่มีลักษณะหลากหลายจำนวนมาก
- 4) โรงเรียนมีการร่วมกิจกรรมกับภายนอกมากขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 5) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพดีขึ้น อาคารสถานที่และวัสดุ สื่อ

คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ทันสมัย และมีห้องปฏิบัติการครบครัน

6) โรงเรียนมีหลักสูตรทางวิชาการในหมวดวิชาต่างๆ ที่ได้รับการปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น

ข. ด้านครู

- 1) ครูได้รับการเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องต่างๆ จำนวนมาก
- 2) ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับพระราชบัญญัติมีแรงจูงใจในการทำงาน
- 3) ครูได้รับสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น
- 4) ครูได้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียน
- 5) ครูมีความกระตือรือร้น ตั้งใจสอน และสนุกกับการสอน
- 6) ครูมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด/ทัศนคติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา
- 7) ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร

ค. ด้านนักเรียน

- 1) ลักษณะของนักเรียนที่ปรากฏ ได้แก่ เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนอย่างมีความสุข เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก ใฝ่รู้ รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้แหล่งข้อมูลมากขึ้น และมีความสำเร็จในการเรียน
- 2) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน
- 3) นักเรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้จาก
 - 3.1) การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนรู้
 - 3.2) การออกไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สถานที่จริง ได้สัมผัสความจริง
 - 3.3) การทำกิจกรรมที่มีลักษณะหลากหลาย เช่น การทดลอง การลงมือทำ การปฏิบัติจริง การไปทัศนศึกษา การสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง การทำงานกลุ่ม และการสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นต้น
 - 3.4) การได้สืบค้นหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
 - 3.5) การสร้างความรู้ด้วยตนเอง
 - 3.6) การเข้าร่วมในกิจกรรมพิเศษและกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 3.7) การมีโอกาสได้เลือกเรียนเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของตน

3.8) การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตได้

ง. ชุมชน

- 1) ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และการแนวใหม่
- 2) ยินดีและพร้อมให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

2.7 ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในเรื่องปัญหา อุปสรรค และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประมวลได้ดังนี้

2.7.1 โรงเรียนและผู้บริหาร

ก. ปัญหา/อุปสรรค

- 1) ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และการประสานงานที่ดี
- 2) ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ซึ่งต้องซ่อมแซม

ข. ความต้องการ

- 1) ต้องการบุคลากรเฉพาะทางเพิ่มขึ้น
- 2) ต้องการความสามัคคี และความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันในกลุ่มบุคลากร
- 3) ต้องการความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนให้มากขึ้น

2.7.2 ครู

ก. ปัญหา/อุปสรรค

สิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้การพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จสูงสุด ตามการรายงานของครูมีหลายประการ ได้แก่

(1) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวนักเรียน

(1.1) เด็กไม่มีวินัย เนื่องจากเด็กไม่รู้จักพิจารณาว่าเมื่อไรควรเรียน เมื่อไรควรเล่น

(1.2) เด็กขาดความพร้อมต่อการเรียนการสอนแนวใหม่

(1.3) เด็กมีกิจกรรมมาก ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทกับการเรียนได้

(2) ปัจจัยที่เกิดจากครู

(2.1) ครูบางคนยังไม่เข้าใจ ไม่พร้อมและไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

(2.2) ครูมีกิจกรรมหลายด้านมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทให้กับการจัดการเรียนการสอนได้

(2.3) การพัฒนาครูเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้เวลา

(3) ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากระบบการบริหารของโรงเรียน

(3.1) ปัญหาเกี่ยวกับระบบการสอน / หลักสูตร

(3.2) การขาดการประสานงาน/ประชาสัมพันธ์ที่ดี

(3.3) ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในด้านอาคารเรียน

(3.4) ปัญหาเกี่ยวกับการร่วมมือกันจากทุกฝ่ายในการจัดการเรียนการสอน

ข. ความต้องการ

(1) ครูต้องการแหล่งความรู้ ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องการรับการอบรม ต้องการทุนการศึกษาต่อ และต้องไปศึกษาดูงานโรงเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(2) ต้องการเรียนรู้เทคนิคการสอนและรูปแบบการสอนใหม่ ๆ ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อการสอน เทคโนโลยี

(3) ต้องการให้ครูทุกคนร่วมมือกันในการพัฒนา มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และช่วยเหลือกัน ต้องการให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ และผู้บริหารและบุคลากรมีความพร้อมทุกด้าน

(4) ต้องการแรงจูงใจ/กำลังใจในการพัฒนาตนเองจากผู้บริหาร

(5) ต้องการให้มีการส่งเสริมเด็กให้มีวินัย มีความรับผิดชอบ

(6) ต้องการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการพัฒนาเด็กให้มากขึ้น

(7) ต้องการงบประมาณเพิ่ม และปรับปรุงอาคารสถานที่

อย่างไรก็ตาม มีครู 1 ท่านที่แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้มีการจัดการอบรมน้อยกว่านี้ เพราะรู้สึกว่ามีเวลาในการสอนเท่าที่ควร นอกจากนั้น มีครู 1 ท่าน ที่คิดว่าโรงเรียนมีความพร้อมทุกอย่างแล้ว ไม่ต้องการความช่วยเหลืออะไร

ค. ข้อสงสัย

- (1) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ กลวิธีในการพัฒนา การวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้
- (2) ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ
- (3) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กระดับต่าง ๆ
- (4) ความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน
- (5) เนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิชาที่ตนสอน
- (6) ความต้องการเห็นรูปธรรมของการปฏิรูปการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน
- (7) ความรู้เกี่ยวกับใบประกอบวิชาชีพ
- (8) ความรู้เกี่ยวกับข้อจำกัดของทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ

จ. ข้อเสนอแนะ

- ครูได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้
- (1) การพัฒนาจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่จะคิดวางแผนและปฏิบัติไปด้วยกัน
 - (2) การพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
 - (3) ในการพัฒนาจำเป็นต้องมีแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า
 - (4) บุคลากรทุกฝ่ายควรตระหนักว่าการพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุด
 - (5) ควรมีการผสมผสานวิธีการสอนแบบเก่าและแบบใหม่
 - (6) ในการพัฒนาทุกคนจะต้องเปิดตา และเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่
 - (7) การวางแผนการสอนและการจัดการเรียนการสอนควรเกิดขึ้นจากการเข้าใจนักเรียน
 - (8) ในการพัฒนาเด็กควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านวินัยให้แก่เด็ก

2.6.3 นักเรียน

ก. ปัญหาอุปสรรค

- (1) นักเรียนยังขาดความพร้อมต่อการเรียนรู้แนวใหม่ นักเรียนขาดวินัยและไม่ค่อยขยัน
- (2) นักเรียนทำกิจกรรมมาก ทำให้มีเวลาเอาใจใส่ต่อการเรียนน้อย

(3) ครูให้นักเรียนมาก นักเรียนมีเวลาน้อยทำให้คุณภาพงาน

ข. ความต้องการ

เรื่องที่นักเรียนอยากเรียนรู้ (ตามลำดับความถี่) มีดังนี้

- (1) ประสบการณ์ชีวิต การทำมาหากิน/อาชีพ และสิ่งที่ยังไม่รู้
- (2) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- (3) ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ : สารเคมี นิวเคลียร์ อวกาศ
- (4) ภาษต่างประเทศ และทักษะด้านภาษา
- (5) วิทยาศาสตร์ : ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา
- (6) เพศศึกษา (นักเรียน ม.2/3/4)
- (7) พุทธศาสนา การเกษตร กีฬา (ที่ยังไม่มีในโรงเรียน คณิตศาสตร์ และ

ประวัติศาสตร์โลก)

นอกจากนั้น ยังมีเรื่องทักษะการจับรถ ความรู้เกี่ยวกับประวัติโรงเรียน การออกแบบสังคมศึกษา ภาษาไทย สิ่งแวดล้อม การเลี้ยงสัตว์ การทำการทดลอง การรบ การไปทัศนศึกษา และความรู้เกี่ยวกับดนตรี

กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนชอบ

- (1) ชอบการเรียนแบบสบายๆ ให้การบ้านน้อย สอนสนุก มีกิจกรรมสนุก ทำลดน้อยทำให้เข้าใจเนื้อหาง่าย
- (2) ชอบการไปทัศนศึกษา เพราะสนุกในการเรียนรู้ มีโอกาสสัมผัสของจริง เห็นความเป็นอยู่ของคนในสังคม
- (3) ชอบการให้เด็กแสวงหาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
- (4) ชอบการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดหาคำตอบด้วยตนเอง
- (5) ชอบการให้เด็กได้ทดลอง / จัดประสบการณ์ตรง
- (6) ชอบการเรียนแบบเดินเรียน
- (7) การเรียนที่มีการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ใช้คอมพิวเตอร์ เพราะสนุก ได้ความรู้ ได้เล่นเกม ส่งอีเมล และใช้อินเทอร์เน็ต
- (8) ชอบการให้เด็กเล่นละคร / เกม
- (9) ชอบการเรียนแบบที่ให้เด็กพูดความคิดเห็น ไม่ชอบการเขียน
- (10) ชอบการปลูกสมุนไพร
- (11) ชอบการให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
- (12) ชอบการเรียนแบบให้นักเรียนช่วยครู ครูช่วยนักเรียน
- (13) ชอบการให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น

(14) ชอบการจัดแสดงผลงานนักเรียน

(15) ชอบการสอนในสิ่งที่เด็กต้องการ

นอกจากนั้นมีนักเรียนบางคน ที่กล่าวว่าชอบทุกอย่างไม่ว่าแบบเก่า – ปัจจุบัน
เพราะมีส่วนดีทั้ง 2 แบบ

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนเก่ง
นักเรียนได้ระบุสิ่งที่ต้องการดังนี้

(1) คิวเข้ม / สอนเสริมพิเศษ วิชายาก ๆ ในช่วงก่อนสอบ

(2) มีวิธีสอน สอนสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่าย สอนให้ช้าลง เพื่อให้

เข้าใจ

(3) สอนหนัก ๆ เน้นเนื้อหา แต่ต้องไม่เครียดมาก สอนให้สนุกอยากเรียน

(4) เข้าใจจิตใจของเด็กวัยรุ่น

(5) ครูควรส่งเสริมด้านที่นักเรียนถนัด

(6) มีวิชาดีไซน์เพิ่ม

(7) จัดให้มีชมรมมากขึ้น

(8) จัดเวลาให้นักเรียนอ่านหนังสือ เล่นกีฬา และเล่นดนตรีมากขึ้น มีเวลาส่วน

ตัวในการอ่านหนังสือมากขึ้น

(9) ต้องการให้มีการนำหนังสือเข้ามาขายในโรงเรียน

(10) จัดให้นักเรียนได้เรียนทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

(11) จัดให้นักเรียนได้ออกกำลังกายอย่างพอดี

(12) เพิ่มหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนให้มากขึ้น

(13) ให้ครูสอนสิ่งที่เกี่ยวข้อง

(14) ให้ครูช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ

(15) ให้ครูถามความคิดเห็นของนักเรียนบ้าง

(16) ให้สอนสิ่งที่นักเรียนสงสัย

(17) ให้โรงเรียนพัฒนาครูให้มีหัวใจที่ทันสมัย

(18) ให้ครูจัดให้เด็กค้นคว้าด้วยตนเอง

(19) ให้โรงเรียนจัดคาบเรียนเพิ่มขึ้น 1 คาบ เพื่อให้เด็กเลือกเรียนตาม

ความสนใจ

(20) จัดกิจกรรมบ่อย ๆ

(21) ให้ครูแต่งตัวสวย ๆ

(22) ให้โรงเรียนช่วยลดค่าเทอม

นอกจากนี้ยังมีนักเรียน 1 คน ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ช่วยให้เด็กเก่งอยู่แล้ว และอีก 1 คนที่กล่าวว่า ครูไม่ต้องทำอะไรเพราะอยากจะลองพัฒนาตนเองดู

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี

นักเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้โรงเรียนทำ ประมวลได้ดังนี้

- (1) สอนให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ คุณธรรม / จริยธรรม / มารยาท / ทำความดี
- (2) จัดให้มีการอบรม/การสอน/เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม

มารยาทบ่อย ๆ

- (3) ให้ครูดูแลเข้มงวดเกี่ยวกับนิสัย ระเบียบ และความประพฤติของนักเรียน
- (4) มีการกำหนดข้อห้าม เช่น ห้ามมีการล้อชื่อพ่อแม่ ห้ามพูดหยาบคาย
- (5) มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับกฎหมาย
- (6) ให้ครูเข้าใจจิตใจของเด็กว่าเด็กต้องการอะไร และช่วยตอบสนอง

ความต้องการ

- (7) อยากให้ครูฟังความคิดเห็นของเด็กก่อน
- (8) อยากมีวัดในโรงเรียน อยากให้พานักเรียนไปทำพิธีทางศาสนาที่วัด
- (9) อยากให้ครูปลูกฝังให้เด็กรักชาติ
- (10) ให้ครูปลูกฝังให้เด็กเกลียดศัตรูของชาติ
- (11) ให้มีกิจกรรมอนุรักษ์ต่าง ๆ
- (12) ให้ครูสอนไม่ให้นักเรียนรังแกคนอื่น
- (13) มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำ
- (14) มีการอบรมนักเรียนอาทิตย์ละ 2 ครั้ง
- (15) อยากให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน
- (16) อยากให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่านี้
- (17) อยากให้ครูสำรวจนิสัย ถ้าใครไม่ดีก็ควรให้มีบทลงโทษ
- (18) ให้ครูสอนให้เด็กเชื่อมั่นในตนเอง
- (19) ให้ครูไม่แนะนำเด็กในทางที่ผิด
- (20) ให้ครูทำตนเสมอภาคกับนักเรียนทุกคน
- (21) อยากให้ครูแต่งตัวสวย ๆ

นอกจากนั้นมีนักเรียน 1 คน แสดงความคิดเห็นว่า โรงเรียนไม่ต้องทำอะไรก็ได้ เพราะจะพัฒนาดูตนเอง

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียนทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข
นักเรียนให้ข้อมูล ประมวลได้ดังนี้

- (1) พาเด็กไปทัศนศึกษาให้มากขึ้น
- (2) อยากให้มีช่วงเวลา free time ให้เด็กทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ
- (3) อยากให้ครูกับเด็กอยู่กันแบบครอบครัว ให้ความรัก ความอบอุ่นกัน
- (4) อยากให้โรงเรียนอนุญาตให้เอาอะไรมาโรงเรียนก็ได้ เช่น ขนม ของเล่น
- (5) อยากเล่นคอมพิวเตอร์มาก ๆ
- (6) ให้เด็กสามารถเลือกเล่นกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ได้
- (7) อยากให้มีทีวีดูทุกวัน
- (8) ไม่อยากให้ผู้กำกับคณะรู้จักกับนักเรียน
- (9) อยากให้ครูสอนสนุกและสอนให้เข้าใจบทเรียน
- (10) อยากให้ติดแอร์ห้องทำการบ้าน
- (11) ไม่อยากให้มีการเรียนในคาบแรกของแต่ละวัน เพราะทำให้อ่อนไม่พอ
- (12) ไม่ควรมีการลงโทษนักเรียน
- (13) อยากให้ครูสอนไม่เกินเวลาพักของนักเรียน
- (14) อยากให้ครูปลูกเวลา 6 – 6.30 น.
- (15) อยากให้ครูไม่เคร่งครัดในระเบียบมากเกินไป
- (16) มีการจัดให้เด็กเล่นเกมคอมพิวเตอร์แก้เครียด
- (17) อยากให้ครูคุยเล่น และเป็นพี่ปรึกษาของเด็ก ให้ความสนใจนักเรียน

ทุกคน ไม่ติดกับใครเป็นพิเศษ

- (18) ให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น
- (19) ให้ครูสอนสบาย ๆ ไม่เครียด
- (20) ให้ครูแต่งตัวสวย ๆ
- (21) ให้เด็ก ม. ปลาย มีจักรยาน
- (22) ให้โรงเรียนลดค่าเทอม/ค่าอาหาร
- (23) ให้มีเด็กนักเรียนหญิงเข้ามาเรียนด้วย
- (24) ให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน
- (25) ให้โรงเรียนมีการปลูกต้นไม้มาก ๆ
- (26) ให้โรงเรียนหาครูสวย ๆ มาสอน
- (27) ให้โรงเรียนทำในสิ่งที่เด็กต้องการพอสมควร

นอกจากนี้มึนักเรียนบางคนกล่าวว่า ครูในโรงเรียนไม่ต้องทำอะไร เพราะมีความสุขอยู่แล้ว

สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ผู้ปกครองทำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ

นักเรียน

- (1) พาไปเรียนพิเศษ หรือให้เรียนในสิ่งที่เด็กสนใจ สนับสนุนในสิ่งที่เด็กชอบ
- เด็กถนัด
- (2) พาไปเที่ยวไปทัศนศึกษา
- (3) คอยให้คำปรึกษา คอยให้กำลังใจ ดูแลให้ลูกทำสิ่งที่ดี ไม่ปล่อยปละละเลย
- (4) ไม่อยากให้พ่อแม่เข้มงวดมาก ไม่อยากให้บังคับเรียน อยากให้พ่อแม่ให้เรียนในสิ่งที่อยากเรียน
- (5) มีเวลาให้ลูกมากขึ้น มีเวลาสอนการบ้านให้ลูก อยากให้พ่อแม่สนใจบ้างว่าลูกเรียนอะไร
- (6) เอาใจใส่ลูกให้มากขึ้น ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว อยากให้รักลูกมาก ๆ อยากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยากให้สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี อยากให้พ่อแม่ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้มีความสุข
- (7) ช่วยสอนเรื่องที่เด็กไม่เข้าใจ สอนสิ่งที่เด็กไม่รู้
- (8) เชื่อใจในตัวลูกบ้าง ตามใจให้ลูกทำในสิ่งที่อยากทำ เช่น ดูทีวี เล่นเกม
- เล่นกีฬา
- (9) อยากให้ปล่อยให้ทำอะไรก็ได้ในช่วงวันหยุด ให้เล่นคอมพิวเตอร์
- อินเทอร์เน็ต
- (10) อยากให้เข้าใจจิตใจของเด็กวัยรุ่น
- (11) อยากให้พ่อแม่มีเหตุผล
- (12) อยากกลับบ้านให้มากกว่านี้
- (13) ให้ช่วยสนับสนุนเรื่องการเงิน ซื้อหนังสือและอุปกรณ์เสริมการเรียนรู้
- (14) ให้ลูกมีเวลาพักผ่อนมากขึ้น
- (15) อยากให้เข้าใจว่าถ้าลูกไม่เก่ง อย่าไปว่าลูก ควรบอกให้ลูกพยายามต่อไป

ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมด ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียน แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ ยุทธวิธี/วิธีการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และปัญหา/อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้ประมวลไว้ให้เห็นเป็นภาพรวม ดังแสดงไว้ในแผนผังที่ 6 ต่อไปนี้

52

- บริบทของโรงเรียน
- โรงเรียนประถมศึกษา+มัธยมศึกษา ขนาดกลาง ซึ่งกำลังนำงานคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ 1-2 ขึ้น รวม 17 แห่ง เข้าดำเนินการตามแผนงาน และข้อริเริ่มที่เสนอ
 - เปิดโรงเรียนประจำ ชายล้วน เปิดสอน ป.3 - ม.6 มีนักเรียน 879 คน ห้องเรียน 40 ห้อง
 - ผู้บริหาร 1 คน คุณครูประจำชั้นมัธยมศึกษา 10 คน คุณครูประจำชั้นประถมศึกษา 27 คน

[illegible]

2.8 การวิเคราะห์หาค่าประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ประมวลได้ข้างต้น พบว่า องค์ประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ประสบผลสำเร็จก็คือ

2.8.1 ผู้บริหาร การมีผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของงานวิชาการ มีความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง มีประสบการณ์กว้าง มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีการคิดที่เป็นระบบ ลึกซึ้ง ทันสมัยและก้าวไกล มีความคิดริเริ่ม และมีความตั้งใจและจริงจังในการปฏิบัติงาน คิดถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ รวมทั้งมีความเข้าใจครูและดูแลเอาใจใส่ครู นับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สำเร็จ

2.8.2 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารยังสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดของครูและพัฒนาโรงเรียนทางด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้สำเร็จ โดยใช้ยุทธวิธีที่สำคัญๆ คือ การส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายและกระทำอย่างจริงจัง กล่าวคือ สนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้ตามความต้องการอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ผู้บริหารยอมลงทุนสูงในการพัฒนาบุคลากร เชิญผู้รู้ทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาให้ความรู้ พาครูไปศึกษาดูงานยังต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากการส่งเสริมการเรียนรู้ของครูแล้ว ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและดำเนินการด้านต่างๆ ด้วย ครูมีโอกาสดูร่วมกันคิดวางแผนเป้าหมายและวางแผนในการดำเนินงานในแต่ละหมวดวิชา รวมทั้งการประสานงานระหว่างหมวด ผู้บริหารได้ช่วยชี้นำความคิดให้ครู แล้วให้อิสระแก่ครูในการคิดและดำเนินการต่อไป พร้อมกันนั้นได้พยายามกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูพัฒนาแนวคิดของตนและสร้างกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการมากขึ้น และร่วมกันและช่วยกันทำงานให้เป็นทีมให้บรรลุผล โดยมีการร่วมกันกำหนดแนวคิด และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงทำให้การพัฒนาเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด จึงเป็นปัจจัยอีกชุดหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.8.3 การบริหารจัดการ ผู้บริหารได้พยายามบริหารจัดการทรัพยากรทุกด้านให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านงบประมาณ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่ อาคาร สถานที่ และห้องเรียน ด้านสื่อเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งด้านการบริหารงานวิชาการและด้านการบริหารบุคลากร ลักษณะการบริหารจัดการที่อยู่บนฐานของการมีส่วนร่วม และบริหารงานด้วยหลักเหตุ – ผล สามารถช่วยให้งานดำเนินการได้ตามแผนที่คิดไว้ การบริหารจัดการในลักษณะดังกล่าว จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนให้การพัฒนาประสบความสำเร็จได้

2.8.4 ครู การมีครูส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันและกันฉันท์กลายมิตร รวมทั้งเป็นผู้มีจิตสำนึกของความเป็นครูและมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง

2.8.5 การเตรียมการสอนของครู การที่ครูสามารถจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ก็เนื่องมาจากครูมีการเตรียมการสอนที่ดี จากการสัมภาษณ์สังเกตการจัดกิจกรรม และเอกสารแผนการสอน พบว่า ครูได้มีการเตรียมการที่ดีก่อนการสอน เช่น มีการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกัน มีการบูรณาการการสอนร่วมกัน มีการนำความรู้และนวัตกรรมมาใช้ในการวางแผน มีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน และมีการปรับแผนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจัดได้ว่า การเตรียมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง

2.8.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดแนวคิดหลักร่วมกัน ความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดขึ้นได้ เนื่องจากครูมีแนวคิดหลักและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแนวคิดหลักนั้นได้ เช่น นักเรียนได้สืบค้นความรู้ด้วยตนเอง ได้คิด ได้ลงมือทำ ปฏิบัติจริง สัมผัสความเป็นจริง และสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

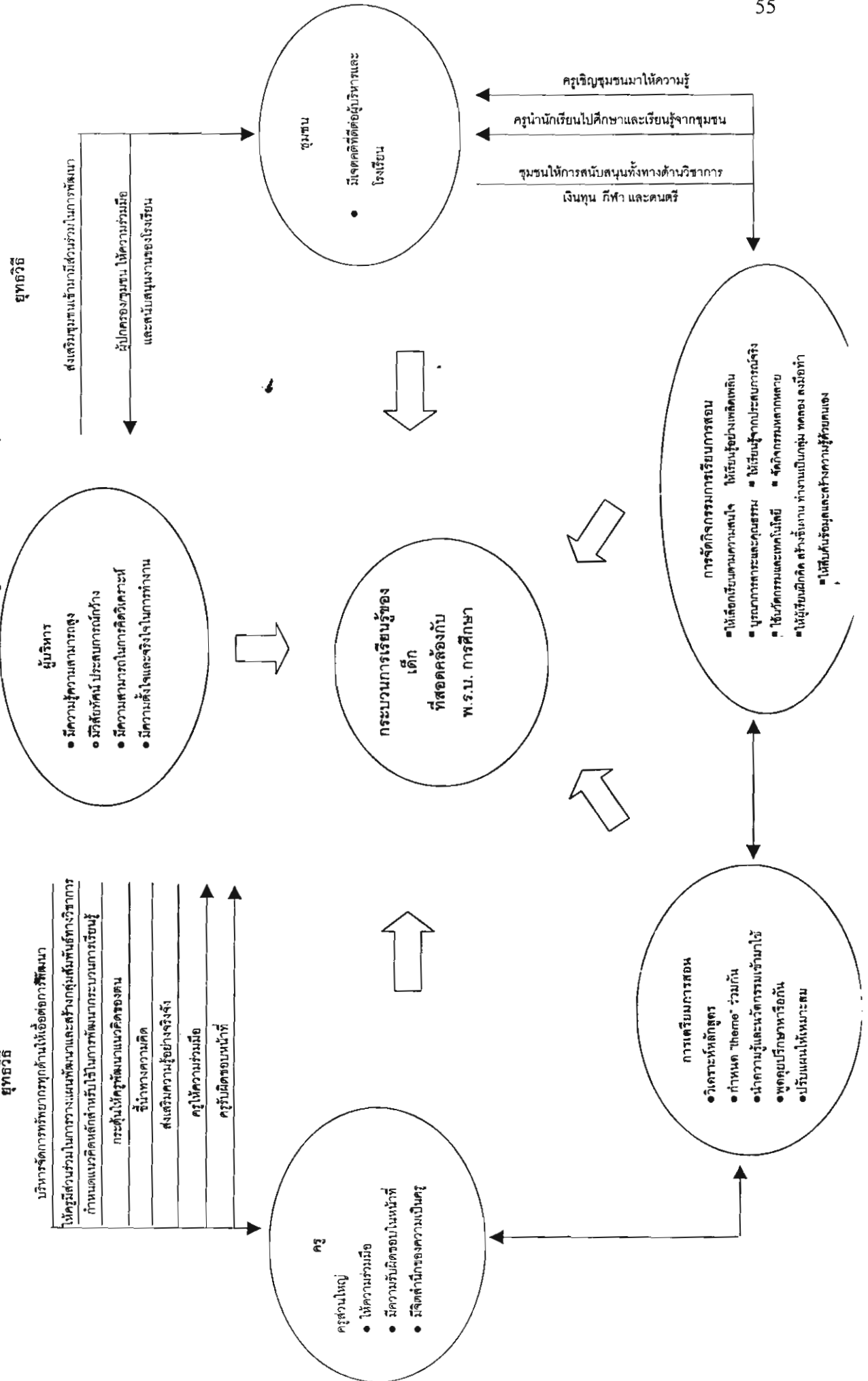
องค์ประกอบที่เชื่อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ : กรณีศึกษาวิชาวุฒิชัย

ยุทธวิธี

บริหารจัดการทรัพยากรทุกด้านให้เอื้อต่อการพัฒนา	
ไม่ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและสร้างกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการ	
กำหนดแนวคิดหลักสำหรับใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	
กระตุ้นให้ครูพัฒนาแนวคิดของตน	
ชี้แนวทางความคิด	
ส่งเสริมความรู้้อย่างจริงจัง	
ครูให้ความร่วมมือ	
ครูรับผิดชอบหน้าที่	

ยุทธวิธี

ส่งเสริมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา	
ผู้ปกครองชุมชน ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนงานของโรงเรียน	



ตอนที่ 3 : การสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

3.1 การสรุปผลการวิจัย

กรณีศึกษาวิทยารัฐวิทยาลัย : โรงเรียนประถมศึกษา – มัธยมศึกษาขนาดกลาง

ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาเอกชน

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

วิทยารัฐวิทยาลัยเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง โรงเรียนมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นโรงเรียนประจำ รับนักเรียนชายล้วน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษา 6 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 879 คน โรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารหอพักแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นฝ่ายประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อาคารทั้งหมดเป็นตึก 1-2 ชั้น มีความงดงามทางสถาปัตยกรรมและได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีและสวยงาม โรงเรียนมีบริเวณกว้างขวาง มีสนามกว้าง ภูมิทัศน์สวยงาม มีต้นไม้รายรอบ และมีบ้านพักของผู้บริหารอยู่ในโรงเรียน ห้องเรียนกระจายอยู่ตามอาคารต่างๆ มีรวมทั้งสิ้น 40 ห้องเรียน นอกจากนั้นยังมีห้องพิเศษต่างๆครบสมบูรณ์ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา หน่วยพยาบาล โรงครัว ห้องน้ำและหอประชุม ส่วนในพักเป็นอาคารตึก 2 ชั้น รวมทั้งสิ้น 17 หลัง ภายในหอพักแต่ละหลัง มีห้องนอน ห้องสมุด ห้องทำการบิน ห้องธุรการ และห้องอาหาร นักเรียนจะเริ่มเรียนคาบแรก เวลา 7.00 – 7.45 น. หลังจากนั้นจึงรับประทานอาหารเช้าและเข้าหอประชุมสวดมนต์ เวลา 8.30 น. ต่อจากนั้นจึงเป็นเวลาเรียนตั้งแต่ 9.50 – 13.25 น. รวม 4 คาบ คาบละ 45 นาที หลังจากนั้นจึงรับประทานอาหารกลางวันและทำกิจกรรมดนตรี-กีฬาตามความสนใจ อาหารจะเริ่มเวลา 18.00 น. ตั้งแต่เวลา 19.00 – 21.00 น. จะเป็นเวลาสำหรับพักผ่อนทำการบินและสวดมนต์ก่อนเข้านอน

3.1.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้นำทางความคิด และได้ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เช่น แนวคิดการเรียนรู้แบบเพลิน (Plearn = Play + Learn) การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม การให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์จริง เป็นต้น ผู้บริหารได้เข้ามาบริหารงานในโรงเรียนนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ดังนั้นครูของโรงเรียนจึงได้รับการส่งเสริมให้ได้เรียนรู้แนวคิดใหม่ๆ มาบ้างแล้วก่อนปี พ.ศ. 2540 และในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวโน้มก็เริ่มปรากฏชัด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 – 2544 ครูมีผลงานที่สามารถนำเสนอสู่สาธารณชนได้ ปัจจุบันครูส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษา และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาได้ ต่าง

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

แม้ว่าโรงเรียนนี้จะเป็โรงเรียนที่มีชื่อเสียงมาแต่อดีต แต่ก็เช่นเดียวกับโรงเรียนอื่นๆ โรงเรียนต้องเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางการศึกษาและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้บริหารท่านนี้เข้ามาบริหารงานในปี พ.ศ. 2540 ท่านได้พยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ครูและบุคลากรเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ ด้วยความรู้ความสามารถที่โดดเด่นของท่าน และด้วยยุทธวิธีที่หลากหลายและแบบยล ท่านได้พัฒนาโรงเรียนจนกระทั่งสามารถเปิดโรงเรียนและผลงานสู่สายตาสาธารณชนได้ภายในเวลา 5 ปี ท่านได้พยายามกระตุ้นครู ซึ่งมีทั้งครูที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง (ซึ่งมีจำนวนน้อย) และครูที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ไปเรื่อยๆ ไม่ถึงกับต่อต้านการเปลี่ยนแปลง แต่ก็ไม่ถึงกับต้องการจะเปลี่ยนแปลง (ซึ่งมีจำนวนเป็นส่วนใหญ่) ไปจนถึงครูที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดการพัฒนาไปตามศักยภาพของตน ยุทธวิธีที่สำคัญที่ท่านใช้มีหลายประการ ได้แก่ (1) การส่งเสริมการเรียนรู้ของครูในรูปแบบที่หลากหลาย และเป็นการส่งเสริมอย่างจริงจัง กล่าวคือ ท่านยอมลงทุนสูงเพื่อการเรียนรู้ของครู มีการสนับสนุนให้ครูไปเข้ารับการอบรมสัมมนาจำนวนมาก เชิญวิทยากรทั้งชาวไทยและต่างประเทศ จัดหาเอกสารความรู้ ให้ครูได้ติดตามความเคลื่อนไหวและแนวคิดใหม่ๆ จนครูกล่าวว่า “ไม่ว่าครูจะสนใจเรื่องอะไร ท่านจะพยายามหามาให้เสมอ” (2) การเป็นผู้นำทางความคิด เนื่องจากท่านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดที่ลึกซึ้งทันสมัย และก้าวหน้า ท่านจึงเป็นผู้นำทางความคิด ให้แนวคิดแก่ครู จุดประกายความคิดให้ครู และให้ครูช่วยกันคิดและดำเนินการต่อ ในบางกรณีที่ได้รับแนวคิดไม่สามารถทำได้ ท่านก็จะลงไปช่วยชี้แนะ สอน ลงมือทำให้ดู จนกระทั่งครูเข้าใจและสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง แล้วท่านก็ทยอยออกมาส่งเสริมอยู่ห่างๆ (3) การกระตุ้นและให้อิสระแก่ครูในการคิดการพัฒนา ท่านได้พยายามกระตุ้นให้ครูพัฒนาแนวคิดของตนเองขึ้นมา ครูกล่าวว่า “ขอให้มี proposal เข้าไป ท่านจะพยายามให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่” การดำเนินการส่วนใหญ่ ท่านจะให้โอกาสให้ครูสมัครใจ ไม่ใช้การบังคับสั่งการ เพราะท่านคิดว่า “แต่ละคนมีจังหวะในการพัฒนาตนเอง เพียงแต่เราให้โอกาส ให้ครูสมัครใจ ไม่ใช้การบังคับสั่งการ เพราะท่านคิดว่า “แต่ละคนมีจังหวะในการพัฒนาตนเอง เพียงแต่เราให้โอกาสอย่างเต็มที่ เขาก็จะพัฒนาไปได้” (4) การให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการขึ้น โดยครูทุกหมวดวิชาจะต้องมีการทำงานร่วมในการพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการขึ้น โดยครูทุกหมวดวิชาจะต้องมีการทำงานร่วมกันช่วยกันพัฒนาหลักสูตร เตรียมการสอนแบบบูรณาการและจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ทางวิชาการนี้จะช่วยนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยร่วมกัน (5) การใช้แนวคิดหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนมีแนวคิดในการพัฒนาที่ชัดเจนและมีหลายประการที่สำคัญๆ ได้แก่ แนวคิด การบูรณาการ การสร้างความรู้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และการใช้เทคโนโลยีและสื่อที่ทันสมัยในการสอน (6)

การบริหารจัดการเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถดำเนินการตามความคิดได้ ทั้งทางด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และสวัสดิการ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนตารางสอน คาบเวลาเรียนให้เหมาะสมขึ้น ส่วนทางด้านครูนั้น เมื่อได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมก็ได้พยายามจัดการเรียนการสอนตามความรู้และแนวคิดต่างๆ อย่างหลากหลายที่สำคัญ ได้แก่ การบูรณาการ การสร้างความรู้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อที่ทันสมัยในการสอนและการจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น ให้เด็กสืบค้นความรู้ ให้ทดลอง ปฏิบัติงานให้สร้างสรรค์ ชิ้นงาน พาไปศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรเข้ามาให้ความรู้เด็ก ให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและได้แสดงผลงาน รวมทั้งมีดนตรี กีฬานานาชนิดให้เด็กเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด เพราะเด็กมีการปรับตัว กล้าคิด กล้าตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาได้

3.1.4 องค์ประกอบ/ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า องค์ประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จก็คือ

- 1) ผู้บริหาร ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถสูง มีประสบการณ์กว้าง และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดที่เป็นระบบลึกซึ้ง ทันสมัยและก้าวไกล อีกทั้งเป็นผู้มีความตั้งใจ จริงใจในการปฏิบัติงาน คำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและครูเป็นสำคัญ และดูแลเอาใจใส่ครู
- 2) ยุทธวิธีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมความรู้อย่างจริงจังให้แก่ครูทุกรูปแบบ ชื่นนำความคิด กระตุ้นให้ครูกิจพัฒนาให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการร่วมกันเป็นทีม
- 3) การบริหารจัดการ มีการบริหารจัดการทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสวัสดิการ ให้สนับสนุนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดีให้แก่เด็ก
- 4) ครู ครูส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย ความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกความเป็นครู
- 5) การเตรียมการสอนของครู ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนด “theme” ในการสอนร่วมกัน มีการนำความรู้และนวัตกรรมเข้าไปใช้ในการสอน มีการพูดคุยปรึกษาหารือและปรับแผนการสอน
- 6) แนวคิดหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูมีแนวคิดหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างชัดเจน ซึ่งได้แก่ การบูรณาการ การสร้างความรู้ การเรียนรู้แบบสนุกเพลิดเพลิน การเรียนรู้แบบสนุกเพลิดเพลิน การจัดกิจกรรมหลากหลาย การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และครูมีแนวทางในการปฏิบัติ การพัฒนาจึงเป็นไปอย่างมีทิศทาง

3.1.5 อุปสรรค/ปัญหา/ความต้องการของโรงเรียน

ก. อุปสรรค / ปัญหา

- 1) อุปสรรคด้านนักเรียน นักเรียนยังมีวินัยและความพร้อมต่อการการเรียนรู้แบบใหม่ไม่เพียงพอ นักเรียนไม่ค่อยขยัน มีกิจกรรมมากเกินไป และมีเวลาให้กับการเรียนน้อย
- 2) อุปสรรคด้านครู ยังมีครูที่ไม่เข้าใจ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแนวคิด กระบวนการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการพัฒนาครูต้องอาศัยเวลานาน
- 3) อุปสรรคด้านโรงเรียน โรงเรียนยังมีปัญหาด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดี ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรและระบบการสอนและการร่วมมือกันจากทุกฝ่ายในการจัดการเรียนการสอน

ข. ความต้องการ

- 1) โรงเรียนและครูมีความต้องการให้ทุกคนร่วมมือกันในการคิดวางแผนอย่างเป็นระบบและปฏิบัติไปด้วยกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ช่วยเหลือกัน ต้องการความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ๆ สื่อการสอน เทคโนโลยี ครูต้องการให้มีการผสมผสานวิธีการสอนแบบใหม่กับแบบเก่าและต้องการแหล่งความรู้ในการศึกษาค้นคว้า ต้องการการจัดตั้งศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูโรงเรียนอื่นๆ ต้องการรับการอบรม การไปศึกษาดูงาน และการศึกษาต่อ ต้องการแรงจูงใจและกำลังใจจากผู้บริหาร รวมทั้งต้องการส่งเสริมให้เด็กมีวินัย ความรับผิดชอบ และ ต้องการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กให้มากขึ้น
- 2) นักเรียนต้องการให้โรงเรียนค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ เพราะกลัวจะตามไม่ทัน ต้องการให้โรงเรียนตีวงเข้ม สอนเสริมพิเศษวิชาต่างๆ เข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยและความประพฤติ พาไปทัศนศึกษาเพิ่มขึ้น และไม่อยากให้มีการเรียนในคาบแรกของแต่ละวัน เพราะนอนไม่พอ ต้องการเวลาพักผ่อนและเวลาส่วนตัว อ่านหนังสือ เล่นกีฬา เล่นดนตรี นอกจากนั้นต้องการให้ผู้ปกครองเข้าใจลูก มีเวลาให้ลูกมากขึ้น และยอมให้เรียนในสิ่งที่อยากเรียน

3.1 การอภิปรายผล

3.2.1 ด้านผู้บริหาร

จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำทางความคิด และสามารถนำแนวคิดต่างๆ ลงสู่การปฏิบัติได้ นับเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนา ความสามารถของผู้นำ ทำให้ครูเกิดความศรัทธา เชื่อถือ และมั่นใจ และมีความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารงาน จึงสามารถบริหารจัดการทุกอย่างให้ไปสู่เป้าหมายได้ ลักษณะของผู้บริหารเช่นนี้ นับเป็นดัชนีสำคัญที่บ่งบอกถึงความสามารถในการพัฒนา ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหาร จึงควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหาร หากสามารถพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะเกิดประโยชน์มหาศาล อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บริหารของโรงเรียนนี้มีได้วุฒิทางการ

ศึกษา แต่เหตุใดจึงสามารถจัดการศึกษาได้อย่างทันสมัย ก้าวทันแนวคิดใหม่ๆ และยังเริ่มแนวคิดใหม่ๆ ด้วย จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับท่าน ท่านได้กล่าวว่า ท่านเองไม่ได้ศึกษามาทางการศึกษา แต่ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษา และท่านได้พยายามศึกษาเรียนรู้ โดยการอ่านทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ติดตามข่าวสาร เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่างๆ จำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงสามารถสื่อสารและเกาะติดสถานการณ์กับคนในวงการศึกษาดี้อย่างดี ประเด็นนี้ น่าจะเป็นเป็นข้อคิดและข้อพิสูจน์แก่คนในวงการศึกษากันหลายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพียงใด และคงไม่ใช่เพียงผู้เรียนเท่านั้นที่เราควรพัฒนาให้เขาได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ แต่ผู้ใหญ่ทุกคนโดยเฉพาะ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องก็ควรได้มีการพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ด้วย

3.2.2 ด้านยุทธวิธีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารได้ใช้ยุทธวิธีหลายประการในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ผู้บริหารได้ส่งเสริมการเรียนรู้ของครูในหลายรูปแบบ และอย่างจริงจัง การสนับสนุนอย่างจริงจังย่อมทำให้ผลบังเกิดขึ้น คำว่าจริงจังในที่นี้หมายถึง การส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้อย่างเพียงพออย่างต่อเนื่อง และตรงตามความต้องการ มิใช่เพียงให้ครูไปเรียนรู้เพียง 2 – 3 ชั่วโมง หรือ เข้า “workshops” เพียง 1 – 2 วัน แล้วคาดหวังให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างตามต้องการ การพัฒนาที่แท้จริงนั้นจะเกิดขึ้นด้วยความเข้าใจที่กระจ่างพอสมควร การเรียนรู้เพียง 1 – 2 ครั้ง อาจยังไม่เพียงพอต่อการเกิดความเข้าใจที่กระจ่าง ดังนั้นการให้โอกาสครูได้เรียนรู้บ่อยๆ ได้ยิน ได้ฟัง ได้คิด ได้ค้น ได้ทำ บ่อยๆ สามารถช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดขึ้นเรื่อยๆ การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูและผู้บริหารทั้งหลายพึงให้ความสนใจ เห็นความสำคัญ และกล้าลงทุน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.2.3 ด้านการบริหารปัจจัยเกื้อหนุน

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ ก็เพราะผู้บริหารได้จัดปัจจัยสำคัญเกื้อหนุนแก่ครูในการพัฒนา การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนการจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการต่างๆ ตลอดจนนโยบายทางด้านวิชาการ ระบบการบริหาร และสวัสดิการต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กและการสอนของครู เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและราบรื่น

3.2.4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดหลากหลาย ที่เห็นได้ชัด และนักเรียนให้ข้อมูลตรงกันก็คือ การให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำจริง นักเรียนจะชอบมาก และสนุกกับการเรียนรู้ การมีกิจกรรมในลักษณะที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ ไม่เบื่อหน่าย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบองค์รวม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น การให้นักเรียนได้สืบค้นหาความรู้ด้วย

ตนเอง และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น กิจกรรมที่หลากหลายดังกล่าวเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยการที่ครูได้เรียนรู้แนวคิด ซึ่งโรงเรียนทั้งหลายที่ต้องการจะพัฒนาโรงเรียนให้สำเร็จ จำเป็นต้องคำนึงถึงอย่างไรก็ตาม การพัฒนาจะให้ผลที่สมบูรณ์มาน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นกับคุณภาพของการจัดกิจกรรมของครู และคุณภาพของการจัดกิจกรรมของครูก็ขึ้นกับความรู้ ความเข้าใจของครู ความเข้าใจของครู ความเข้าใจที่กระจ่างมีผลส่งโดยตรงต่อการปฏิบัติ และการปฏิบัติจะเพิ่มคุณภาพได้ ก็ต้องช่วยให้ครูได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องการสอนแนวใหม่ แม้จะให้ผลดีเห็นชัดขึ้น แต่ก็ยังมีจุดที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มคุณภาพขึ้นได้เรื่อย ๆ เช่น การให้นักเรียนสืบค้นหาความรู้ นักเรียนจำนวนหนึ่งบอกว่าไม่ชอบ เนื่องจากค้นหาไม่พบ ไม่ได้เรื่องที่ต้องการ ให้ครูหาให้ดีกว่า ซึ่งครูสามารถแก้ไขได้ โดยการปรับปรุงกระบวนการในการให้คำปรึกษาแนะนำให้ชัดเจน และการสำรวจข้อมูลล่วงหน้าไว้ก่อน หรือในเรื่องของการสอนมโนทัศน์ (concept) ที่ครูใช้การสอนโดยการบรรยาย อธิบาย ครูสามารถสอนให้นักเรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งขึ้นได้ หากได้เรียนรู้วิธีการในการสอนมโนทัศน์ การส่งเสริมให้ครูได้ทบทวนและพัฒนาควบคู่ไปกับการสอน เป็นเรื่องที่ผู้บริหารสามารถช่วยให้ครูพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

ก. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนกำลังดำเนินไปได้อย่างดี และจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากโรงเรียนพิจารณาดำเนินการในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนมีกิจกรรมมากและครูจำนวนหนึ่งมีกิจกรรมที่ต้องทำมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานได้
- 2) นักเรียนต้องทำกิจกรรมจำนวนมาก ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานไม่ดีเท่าที่ควร ครูทุกวิชาจึงควรมีการปรึกษาวางแผนร่วมกันในเรื่องการมอบหมายงานให้เด็กอย่างเหมาะสมในภาพรวม
- 3) ครูยังขาดความเข้าใจในเรื่องของการสอน “concept” ยังมีการสอน concept โดยการบรรยายและให้คำนิยาม ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจที่แท้จริงให้เกิดขึ้น โรงเรียนจึงควรให้ความช่วยเหลือครูในเรื่องนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน
- 4) การปฏิสัมพันธ์กับเด็กในห้องเรียน เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนยังมีไม่มากนัก
- 5) ควรจัดตั้งศูนย์หรือเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นๆ
- 6) ควรส่งเสริมครูให้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

7) ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครอง-ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้มากขึ้น
กว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากเป็นความต้องการของผู้ปกครอง / ชุมชน

ข. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) รัฐ หน่วยงาน องค์กรหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ระหว่างโรงเรียนต่างๆ ให้มากขึ้น

2) ควรมีการจัดทำวิทัศน์ หรือสื่อต่างๆ ที่สามารถเผยแพร่แนวคิดและการปฏิบัติรวมทั้ง
กิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนนี้ประสบผลสำเร็จ ออกเผยแพร่ให้โรงเรียนและสถานศึกษาอื่นๆ ได้ใช้
ประโยชน์ร่วมกัน